Контрольный экземпляр

ЦIЕЙ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, ХЬАМСАРА КХАЛНАХ!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйл 1923 шера дехь ◆ ШИНАРА, 8 МАРТ, 1983 ШУ. ◆ № 29 (6751). ◆ Мах 3 кеп.

СОВЕТСКИ КХАЛНАХАГА

Деза кхалнах!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето дегтIара даькъала дуьц шун Дуьнен халкъашта юкъера кхалнаьха ди — дерригача дуьнен тIарча къахьегача кхалнаьха интернациональни солидарноста ди!

Къовсамей хьнарерча къахьегамен сийлахьа никъ хьбенаб вай мехка кхалнаха. Уж хиниаб Ленина кулгалца большевистски партена лардаш ехкача. Сийлахь-боккхача Октябра коталонта къахьегамхой кхоачабьча революционерий сийлахьча мугIараштa юкъе. Советски паччахьаллкхе дегIанхача ерригача этапашка — маьрша къахьегача хана а тIема тохкамий бирсача шерашка а — шоаш коммунизма хьелашта тIехьара сакхетаме, хьинаре къовсамхой хилар хьахьекхал кхалнаха.

Кхалсаг кIоаргга дархIара, социалистически обществе цхьатерра бокъонаш йолча хьал тIа иэ хилара символ я хиина лIаьттад вайцига 8 марта цIей. Цу дийнахьа Даьхено безбеш белгалбоах ший тешаме мехкарий, кIеьдлуш боаца къахьегамхой, хьинаре патриоткаш. Советий Мехко де а доагIаш доккхал ду экономика, Iилма, культура тайп-тайпарча доакъошка — заводий цехашка а юртий арепашка а, школашкеи медицински учреждениешкеи, тохкамий лабораторешка а гIулакхаш деча сфере а оаш довхача толамехи шоана карагIдувлача хIамасхи. Массе метте холу шун доккха хьаькъал, говзанчий лошо кулгаш, хамаьршеи къахетамеи дог. Дерригача халкъо кхоабалдаь тIанийца да коммунизм хьалъеча, материальни духовнин рузкъа кхоллача, халкъий ленински доттагIал чIоагIдеча, бераш кхедеча кхалнаха карагIдувлараш.

Парте лоарзагIа ца йоалаш кхоачашду пачхахьалкхен гIулакхашта доал деча хаддаиза юкъевза кхалнах яха ленински васкет. Из да социалистически демократи шеръечен кIоаргъечен лоархIамегIарча хьалех цаI. ВIаьш эзараш болча къахьегача кхалнаха боккхеи массе тайпарен общественни болх бу, хьинаре дакъа лоац пачхахьалкхен Iаьдала ерригача органашка — юрта Советагара СССР Лакхехьарча Советага кхаччалца.

КПСС Центральни Комитет чIоагIIа дог тийша я кхалнаха кхоалагIча, цхьайтталагIча пятилетка юкъметтерча шера шоаш масса а гойттача тайпара къахьегама хьинара, халкъа рузкъан хьурмат дара, лакха дисциплина, организованность, бехктокхам хилара образецаш гойтаргйолгах. КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме хьаогтадаь керда доккхий декхараш толаме кхоачашделга дукхача даькъе советски кхалнаьха инициативах, хьинарах, творчески низах тийша да.

Коммунистическа парте хаддаиза йоакхо ю кхалсага-маьна. Социальни гIулакхий шерра система мел эшаш дола хьалаш дезала, наьна, берашта хилийтора тIаерзаь я. Сий долаш даькъален ба хIара деннара, наьна хьинаре къахьегам. Дукхача даькъе наьнего хьежже хул мехка хьатIакхуча гражданий идейни, нравственни, духовни гIулакхаш. Дог-уйла цIена долаш, сакхетаме, къахьегама тIера, коммунизма гIулакха мутIахьа хургболаш кьалкхебе шоай къонахаш мехкарий!

Берригача нохчой ираз сигале машаре, цIена хиларах, берий безамеча делакъажарах долл. ХIанзарча човлханеча дуьнен халкъашта юкъерча хьалашке Коммунистически партеи Советски правительстваи долла хIама ду машар лорабара, ядерни кхерам аламлена тIера дIабаккхара. Сий долаш ек социалистически мехкий кхалнахаца, ерригача планетерча къахьегача кхалнахаца цхьана машар лорабара тIехьа хьинаре къовсам лоаттабеча советски кхалнаьха оаз. Берашта цIаккха а ма довзалда тIема къемат! Цар кхела хьалдара массаза а сатийла хилда шун — нохчой дегаш!

Деза кхалнах!

Дег тIара баркал хилда шоана Даьхен ираза дукъа оаш тешаме, хьаьнала къахьегарах! Дег тIара лов тхона шо а, шун дезал а, шун бераш а унахцIена, маьрша дахар, къахьегача, дешача, творчестве оаш керда толамаш дахар!

Хоастам хилба советски кхалнаха!

ДIайха моаршал да вежарашка долча социализма мехкий кхалнахага!

Даькъала хийла машари социальни прогресси бахьан долаш къовсам лоаттабеча берригача кхалнаьха цхьоагIон кхотабалари!

ЧIоагI а тоа а лойла вай сийлахь-йоккха социалистически Даьхе!

Даькъала хийла коммунизм!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет

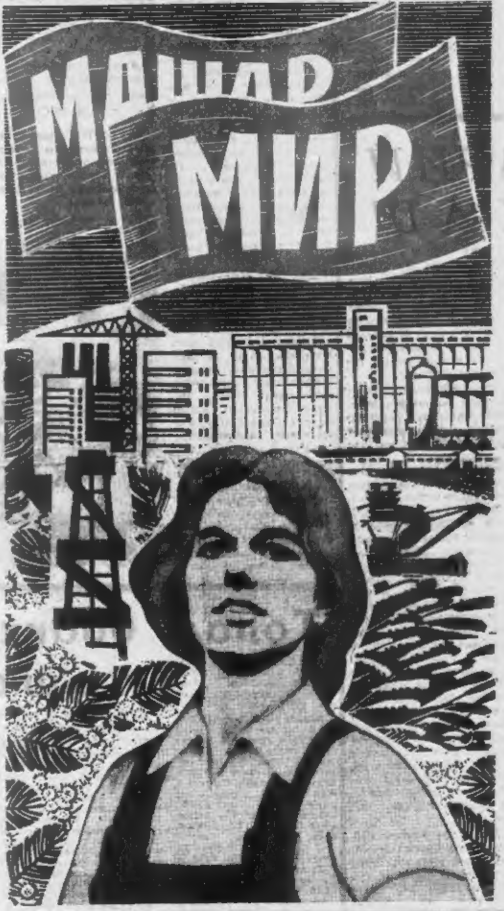

В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чанхдоахача завода ЭЛОУ-АВТ яхача установке болх беча Бандилет Андрей Федоровича кулгалдеча бригада технологаша дика къахьег укх шера.

Цига хьинаре къахьегарца белгалъяьнна я шийбалхах тIехдика хеташ йола оператор, къахьегама ветеран Т. В. Боярская.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) фоахагIэота оператор А. Бандилети Т. Боярскаяи.

В. ДЗИСЯКА сурт.

16 апреле — Коммунистически субботник

Болхлоша дош деннад

Укх деношка ГI Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» заводе хиннача митинге къамаьлаш дьача слесарий - сборщикий бригадира Оздоева Хьавас, слесаря-инструментальщика Халуцев ТIахIира, наладчика Энажев Яхьяс, завода директора Зурабов Мухьмада тIахьийхар предприяте берриге болхлой В. И. Ленин ваь 113 шу дузача денна хетадаь йола Коммунистически субботник хьинаре къахьегарца белгалдаккхара.

Москвачий болам чIоагIа къобалдаь хьалхаьнча завода болхлоша доккхий декхараш тIанийцар. Цар дош делар 16 апреле 20 эзар сома маьха товарин продукция цхьа эзар сом мах бола нормативни цIена продукци арахеца. ВIарчча дийнахьа болхлоша къахьегаргда кхоьлча йовхалеи электрически энергей чотагIа.

Заводера 1100 болхло, инженерно - технически болхло гIулакхера цах хургба Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъа лоацаш. Царех 500 болхло хургба массазарча шоай балха моттигашка къахьегаш, ремонтии балхаш деш хургба 150 саг, гIишлои балхаш деши ков лостам беши хургба виъ бIаь саг. Тиша ахьнк гулдеш — ах бIаь саг.

Коммунистически субботник долча дийнахьа даьккха 1500 сом алапи цхьайтталагIча пятилетка фонде дIачулургда.

Б. ДОТМАРАНЕВ.

Кийчлуш ба

Владимир Ильич Ленин ваь 113 шу дизара сийна 16 апреле хургдолча Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъа лоацаш 400 гаргга саг хургба Грозненски района «Юбилейный» совхозе.

Цу гIулакха цIенхашта кийчлуш ба совхоза къахьегамхой. «ЦIеча шоатта дийнахьа» хьалха вIалла ца хиннача тайпара къахьегама овсарле лакха йолаш болх бе лаьрхIа ба хьайбаши кхашк леладераш, шофераш, ремонтникаш, инженерно - технически болхлой.

Иштта, 16 апреле шоай 200 Iаттагара юкъера лаьрхIача хIаранегара 11 килограмм шура а яьккха пачхьалкхенга 2200 килограмм шура йоаха декхар тIанийцаб совхоза хьайбаш леладераша. ДIададача шера якхкачунца нийсйича цу дийнахьа хIара Iаттагара цар йоаккхар 2,7 килограмм дукхагIа я.

Субботник долча дийнахьа баьцадаараш дIадуваш хургба нхаш леладераш. Цар лерхI 5 агрегатаца 100 гектара тIа нарсаш, помидораш, хьалха нхача кабуц дIае. Хьинар ейдена къахьета лаьрхIа ба ремонтникаш а. Цар тоа а ль цIаоттаергья цхьа комбайни массехи автомашинни.

Ихадьча доагорца болх беш хургба итт автомашини пхи трактори.

Цу дийнахьа болхлоша мел дахкха алапи пятилетка фонде дIачудала оттадаьд.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

Дика къахьегаш накъагIоргда

Ерригсоюзни коммунистически субботника хетаь собрани хилар республикански медицински училище.

Цу ден хетадаь къадиъ дийнахьа «Родина» яхача совхоза гIо-новкъостал дергда училища дешархоша, хьехархоша. ХIанз доагIача ерача дийнахьа дева сийлахь-воккха баьччавахь дя тIаоттаьца, хIара дийнахьа училища а непайовзон цIен а хьалхашкара «ДоттагIлен» сквер товеш, хоаьеш къахьегаш хургба 25—30 саг. Дукха дешархой хургба дарбан учреждениешка тайп-тайпара гIо-новкъостал деш. Субботник долча дийнахьа къахьегаш хургба 1300 саг.

А. БЕК.

Кхоьлча энерге чотагIа

16 апреле хургдолча Ерригсоюзни Коммунистически субботнике дакъа лоацаш 400 совгIа болхло, инженерно-технически болхло хургба «Чечингринжтехбыт» яхача объединенена чуйоагIача предприятешка къахьегаш.

Субботника кийчо яра вIашагIIеллача штаба начальника А. А. Алмазова ма аллара цу дийнахьа кхоьлча электроэнергеца болх беггба объединене цехаша, участкаша. ХIаьта из 30,2 эзар киловатт-сахьат я.

«ЦIеча шоаттден» ерригача объединене арахеца лерхI 7000 сома маьха нормативно-цIена продукци.

— ДукхагIча даькъе шоай балха моттигашка къахьегаш хургба нах — аьлар А. Алмазова, хIаьта балха моттигашка лостам беш, таьнаш, кIотареш дIайогIаш хургба 100 совгIа саг.

Субботнике къахьегарах даьнха ахча пятилетка фонде дIачуэзала лерхI цар.

У. АЗАМАТОВ.

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ — ДУКХАГIА

Укх шера доккхий декхараш кхоачашде дезаш ба хьайбаш леладераш. Цар чакхдоах дакъа массе оагIорахьара айдара, дулхи шурийнеи лаьрхIа доахан деадара, цар продуктивность лакхъяра, дулх, шура, фермашнара йоала кхьйола продукташ дукхагIа яхара тIаберзаба никъ. Цу лардa тIа Iалашду массе тайпара хьайбай продукташ пачхахьалкхено дукхагIа эцилга.

1983 шере — пятилетка юкъметтерча шера ши бутт чакхбаьнваб. Соахкарча Iаи бетташа нийсдича хьайбаш леладеча подразделенеи балха хьокхамаш дукхагIа лакхдаьд республикерча дукхача фермашна, колхозашеи совхозашеи, производственни объединенешна а районашна а.

Масала, Наурски района шурий фермашка хIара кхоабача Iаттагара 6,1 килограмм, соахкарчул 0,5 килограмм дукхагIа шура йоакхт. Надтеречни района фермай доярнаша соахкарча Iаи деношца нийсйича 1,6 килограмм дукхагIа йоах шура хIара денна. Цар хIара кхоабача Iаттагара 5,1 килограмм шура йоаккх, цудухьа хьалха латтача районий спискашта юкъебахаб уж. Дикка дукхагIа йоах хIанз шура Грозненски, Сунженски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Малгобекски районий фермашка. Вешта, дахача шера Iай йоаккхаш хиннача дукхагIа-м республика бIарча хьайцача а йоах шура.

Шура луча доахана продуктивность лакхъяларах дукхагIа дийнай йоаккха а пачхахьалкхенга йохка а шура.

Е шу хьадоладелча дена республика шурий фермаша пачхьалкхенга ехкай 12 эзар тонн совгIа, соахка хьалхарча шин беттачул 1292 тонн е 12 процент дукхагIа шура. Из доккха дикахетар да хьайбаш леладерашта шоашта меттел, горожашка бохача наха а.

Хьайбаш леладерий балха толамаш юкъе доккха дакъа лоац эггара хьалхарча арIанча. Советски района колхозий фермаша. ДIабахача шин бетта 164 тонн шура ехкай цар пачхахьалкхенга. Бакъдар аьлча, ерригача республико йохкачуаца нийсйича сел дукха хетац на, хIаьта а района боахамаша дахача шера шин бетта ехкачул шозза дукхагIа ехкай из. Цудухьа вIаштIехьдаьннад цар 1983 шера хьалхарча квартала план хаьал бутт хьалхагIа кхоачаш а кхьметтел тIехкхоачаш а е.

Лоамен къахьегамхоша шурий фермашка меттел хьайбай боахама нохк звеньяшка а доах толамаш. Советски района боахама е шу хьадоладелча Iенз пачхахьалкхенга дехкад 175 тонн, соахкарчул шозза дукхагIа дулх, квартальни плановаш задоаи иштта хаьал хьалха тIехкхоачаш а еш.

Иштта соахка Iаи шин беттачул шозза хIана йоккхагIар аьнна дукхагIа ехкар пачхахьалкхенга шура Надтеречни района боахамаша. Хьалхарча квартала план 70 процент кхоачаш а еш. Пачхахьалкхенга дулх дикка дукхагIа доккхаро йиш хилийтай укх шера хьалхарча шин бетта а квартальни план 130 процент кхоачаигье.

Пачхахьалкхенга соахкарчул дикка дукхагIа шурен дулия доах Веденски, Малгобекски, Шалински, Нохай-Юртовски, кхыча районий дукхача боахамашеи фермашеи.

Масала, Грозненски района боахамашна 8 процент шура дукхагIа ехкац шура, хIаьта а из бахьан долаш йиш хинай республика къахьегамхой шун тIа 220 тонн шура отте. ДIадахача укх Iаи беттанашна соахкарчул дукхагIа ехкай шура Сунженски района фермаша — 300 тонн, Наурски — 170 тонн.

Вахача нахага доккхара пачхахьалкхено фермашкара яйду дулх а дукхха а дукхагIа дииная. Цу хьадоладелча дена республика дерригача боахамаша пачхахьалкхенга дехкад 3330 тонн — соахка Iаичул шозза совгIа дукхагIа дулх. Цу цхьан хана 4-зза дукхагIа дехкад коа тIарча оалхазарий дулх, 3-зза — хьакхий дулх.

Дулх доккхара квартала планаш хаьал хьалха кхоачашъяьй Сунженски, Веденски, Надтеречни, Советски районий боахамаша.

Планал кхы а дукхагIа докха йиш кургьяр пачхахьалкхенга дулх, шура, фуаш, нагахьа сайна цхьаьнна фермаш, колхозаши совхозаши, республика бIарчча районаш а тIехьаьосачара хьа а яьха хьалхалаттарий боахамга кхоачайнча.

Белгала аьлча, юрта а болаш цхьаккха бахьан дац Шелковской района шурия фермаша соахка Iаичул 103 тонн е 8 процент, Урус-Мартановски района фермаш — 53 тонн е 7 процент, Гудермесски района фермаша — 40 тонн е 8 процент кIезигагIа шура яьккхарах йохкаран. Цу цхьан хаьна дулх а кIезига дехкад Гудермесскийи Шелковскийи районий боахамаша.

Дулхи шурен дукхагIа дахаран пачхахьалкхенга дохкаран боккха кхоачам — хьайбаш леладу комплексаш шоай проектни производственни низага кхоачаяри цар эффективность лакхъяри.

«Автуринский», «Атагинский», «Гойтинский», «Лермонтовский», «Молочный № 1», «Грозненский шурия» совхозашка шура йоака хьайбаш леладу комплексаш хьалъярга а хьаярга а дукха ахча дахийтад пачхахьалкхено. Цхьабаньда, уж шурий комплексаш хIанз а шоай проектни низага кхоачаьац, шура якхкара тIехьаьос, экономически эффективноста плановни хьокхамашка кхаьчаьц.

Шурий комплексий балха эффективность лакхъяра дош дийцад цукха ха йоацаш республика Министрий Советe, уж проектни низага кхоачаяра чакхдаха практически гIулакхаш кийчдаьд.

Тахан—Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди

Хьава дика болхло я

Тхьо шу совгIа ха я Костоева Хьавас «Назрановский» совхоза Насыр-Кортерча отделене ферме хьаьнала болх бу. ХьалхагIа доярка йолаш хьаьнайгад цу ферма Хьавас, укх тIеххьара массехк шера Iаьсий лададеш я из.

Цхьа шу дIадехийтадац вай нар долча боллачо шийн декхараш толама кхоачаш ца деш. ПланагIа яхха йоагIачул дукха а дукхагIа шура а йоаникхаш, массеза хьалхалеттарий мутIерашта юкъе болаш хьаенай Хьава. Дукха доярка ба цу ферма цо санна хьинар це кходам къахьегаш. Къахьетте белгалбаьннаб цунца цхьана болх беш хьабоагIа Сагова Марем, Темирханова Маржан, кхыбараш.

Геттара бехктохамегIеи хагIен гIулакх да дIаниха Iалсий хьайкхадар. Бокъонца хьайбаш дезаш хила еза цхьа Iуйал деш йола кхалсаг. Массехк шу хьалха цу тайпара саг шоай фермана эшаш моттиг нийсьелча, бригадира Полохоев Iасолтана дагаеххаб доярка Костоева Хьава. Иштта, бригадира дехар кхоачаш а деш, дIайолайар из шура кхоачаш долча Iалсашка хьажа.

Цу хана дIаиз из болх беш а доккхий толамаш даьтташ а хьайоагIа Хьава. Шийн белхагIа цхьа Iеса тIеродаийтац цо. Iальсий хьалхтоду планагIа хила доагIачул дукхта дукхагIа доаза Iотта а деттадолийташ.

Костоева Хьавайна шийн Къахьегама ЦIен байраха ордан, Дукха Сийрен грамотай, премеш хьеньай. Насар-Кортерча нана шоай юрта Совета депутатакха а хержай совеза дикагIойна болхло.

С. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: Костоева Хьава. И. ПЛИЕВА сурт.

НАХА ДЕГА ГIОЗАЛЕ ЕРАШ

Грозненски швейни производствени объединене шолгIача цеха участкашта юкъе дьржача социалистически яхье хьалхалаьттачарех цаI я мастер Благова Татьяна Андреевна керте лаьттача ииьлагIча участка коллектив. Барт-цхьоагIо йолаш укхаза къахьегаш ба эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, кхыча къамех бола кхалнах. Дика дIадоладаьд шу цхьайтталагIча пятилетка кхоалагIа шу: ШIаьна беснара план 20 февраьлга кхачалехь кхоачашйир. Плана совгIа тайтар деша уйча гIийла гаьрта лаьрхIа йола эзараш кочамаш. Белгалдаккха дезаш да укх дийнахь тIеххиннем мара йоацилга. Из да шар кхалнаьха дезача цIенаш кийчдеш къахьегаме сомIаг.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю шинатта гартга йолча хIамаш тегача мотористкех леттача участка коллективо. Из сий дола цIи чIоагIа лораеш лелаю кхалнаха. Цудухьа брак йолаш тайга баркъаш участкера арадаьнна цхьа моттиг нийслац, — боах мастера Татьяна Андреевнас. — Из хиннад хIамаш тегача машинех бизза пайда мийбарах, къахьегамех производственни дисциплина телхаеш моттигаш ца нийсьадийтарах. Цхьа бутт дIабахийтац участка хIамаш тегарашна бийдал, тай, электроэнерги, кхыйола материалаш кхо ца еш.

Уж деррига толамаш доахача къопачарна хьоахам тегаш къахьегаш ба кагирхой хьехамчаш. Цар шоай опыт, дикагIйола балха методаш дIа а хьалийташ, керда мотолашаш ахар сарцагIбоал кьона хIамаш тегараш. Царех ба хьехамчаш мастер Благова Татьяна Андреевна, упаковщица Благирова Лидия Ивановна, хIамаш тега мотористкаш, коммунистически къахьегама ударникаш Егкаиц Зинаида Персеевна, Сердечная Екатерина Николаевна, Осипук Валентина Мироновна, кхыбараш. Цхьа шу дIадахийтац царех дIарана цаI-шинь кьона хIамаш тега мотористка ца кийчъ(яь)

Уж мел кхалнах цу участка хIамаш тегаш болх беш... Масала, укх шера кагирхой хьехамча Егкаиц Зинаидас кийча а яь шие болх беш я кьона хIамаш тега мотористка Голбазова Шахбика, кIаьта мастера Татьяна Андреевнас кийчъяьй Верещагина Татьяна.

ЦхьайтталагIча пятилеткан хьалхарча кхаь шера план Сийлахь йоккхача Октябрьски социалистически революце 66 шу дуза ди хьатIа кхоачалехь кхоачашде доаз деннад участка хIамаш тегараша. Уж шоай деша даьй хургаьлар кьаьгга хьахьонх цар укх шера доахача толамаша. Цхьаккха смена дIахийтац участка болхлоша шоай задани 115—120 процент кхоачаш ца еш. Укхаза белгабаьнна ба комсомолькаш кагирхой тега мотористкаш Оанева Мадина, Голбазова Шахбика, Уабиева Макка, кхы дукхабараш а.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) шиьлагIча участкера мастер Т. Благова, хIамаш тегаш мотористкаш Ш. Голбазова М. Уабиева.

Р. АУШЕВА сурт.

Сай даь наькъагIа

Юкъера школа йистеяьккхача анай со «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьтта доаккхача цхьоалагIча цеха балха. Балха миг къарлара хьаькьба дукха уйлаш е езаш яцар со. ХIана аьлча, са да хиннав мехкдаьтта доаккха оператор йолаш промысла болх беш сона дагадоагIача хана денз. Дика болх барах Социалистически Къахьегама Турпела цIи еннай цунна. Цудухьа сай даь кьахегама некъ хаьржа лаьрхIа яр со.

КхоалагIа шу да аз мехкдаьтта доаккха оператор йолаш болх бу. Юхьанца низкъеле хетар сона. ХIана аьлча, бригада а Iомаде дезаш керда дар сона. Мехкдаьттахочуи говзал кареерзала сона новкъостал дир дукхача хана денз укхазе болх беш йолча Горновенко Таисия Александровнас, тха бригада мастер йолча Торий Матреа Власовнас.

ХIанз лакха говзал йолча мехкдаьтта доаккхашта нийсса оператора болх леладеш хьайоагIа со. Цунца цхьана аз юрабеш замерщица говзал а. ХIара дийнахь тул со сай участкерча скважинашка ьохаш, талар толдеш, хIара скважина дийнахьан букь йуш дола мехкдаьтта лоаргIеш.

ХIоаргIа боазарга хьехне дукхагIа белалу сона мехкдаьттахочуи болх. Цудухьа мехкдаьтта институте деша лаарйа я со. ХIанз болх беш кхолахь Грозне институте заочно деша отта кийча ю аз. Цига деша сай вIашIIеьдаргхелараш дог тийша а я со.

Дика чакхдаьккхад тха цеха коллективо пятилетка шоллагIа шу. Толамца кхоачашдаьд мехкдаьтта доаккхара декхараш. Планая совгIа даьккхад 2700 тонн. ТIеххоьная совгIа даьккхад 2700 тонн. ТIаьххьарчашдаьд тха коллективо укх шера хьалхарча шин бетта декхараш а.

Тха шоллагIча цеха цхьо бригада я мехкдаьтта доаккхаш. Хьалхашка бетта дезадехараш толаме кхоачашдара тIеэьа цкьра юкъе ьхаргдаь социалистически яхье хьалхе латтар хьайоагIа лакха говзал йолча мастира Торий Матрена Власовнас кулгалдеш йола тха бригада.

ДIададаьча шера бахча балхах Еррилгоюнн социалистически яхье шоллагIа моттиг яннай оаха. Дика болх барах цхьа бIаь туна совгIа преми еннай тха бригадерча мехкдаьттахошта.

Цу толамех доккха дакъа кхаьч цеха а бригада а болх беш болча кхалнахага. Масала, тха коллективерча мехкдаьттахошта юкъе дукха дукхагIа кхалнех ба, церна юкъе вайнехъа кхалнах а бенаш.

Укх шера мехкдаьтта доаккхара декхараш толама кхоачашдера тIехьа кьаржа социалистически яхье хьалха латташ, массагIа шолшта тIадилла гIулакх дизза чакхдоаккхаш, улуврчарна шоашкара дика хьожам луш болх беш ба тха бригадера кхалнах-мехкдаьтта доаккха операторашна Салатова БегIи, Горновенко Таисия, Ульянова Элена, Ацильгова Зое, кхыбараш.

Цхьа дезал санна вIашц новкъостал деш, моллагIа тIадилла гIулакх дика чакхдоаккхалуш я дукхача шерашка коммунистически къахьегама цIи лелаш йола тха мехкдаьттахой коллектив. Аз доккхал ду иштта дикача коллективе болх беш со йолаш.

Сай балха декхараш кхоачашдарал совгIа общественни балха тIа дукха леца а вIашIIеьдоал са. Горсовета депутат, цехерча комсомольски организаце секретара заместитель, халкъа тIалхьожама группе член, пенгазета редактор — иштта да аз леладу юкъара балхаш. Коллективе сейга белла тешам бох ца беш уж декхараш а ма могга дикагIа кхоачашде гIерт со. Укхаза а кьезам луш сона новкъостал ду болхагIа болча новкъосташа.

Л. ПОЛОГОЕВА,

«Малгобекнефть» НГДУ цхьоалагIча цеха мехкдаьтта доаккха оператор.

ХЬИНАРДАРИЙ ГIУЛАКХАШ

Советски Союзе Коммунистически парте чIоагIа лоархIаш, йоакхо еш гIулакх да кхаллах общественни производствана дукхагIа юкъебар, уж юкъарча вахаре хьинаре дакъа лоацийт хилар. Паччахьалкхено даим терко ю къахьегача кхалнаьха хьанташ кхоачашдара, цар болх аттача баккхара. Цудухьа тахан маIача наха нийсса дакъа лоац кхалнаха вай нехка сийрда ихоане — коммунизм хьалхьеча. Из къахьта гуш да тIа коллективага хьежача.

1950 кхалсаг я Назрановски трикотажни фабрике болх беш. Шийн нио. хьинар кходац цар планаш тIеххоачашьяра. Фабрике шерра дьржача социалистически яхьах дикка пайда а эцаш, толамашца чакхдаьккхар оаха 1982 шу. Продукци маьхальнаккхара план 100,1 процент кхоачашъяьй, айеннай къахьегама овсарле. Дика къахьегаш я коллектив карарча шера а. Февраль бетта арахеца продукци планага диллача 86 процент цхьоалагIча сортагIа, 14 процент шоллагIча сортагIа хила езар. ХIаьта баха 1 сорта продукци 70 процент арахийцар. Из толам баккха вIаштIехьлаьлар хIаране бехктохкам айбаьндаь, бухсоциаш хьахур доккхагIа хилийтара кьовсам боаржабаьилаь. Бакъда, керттера дар да болхлой сакхетам кхы тIа а лакхбалар. Цу хьакъехьа беррига вна тIабиднйта болх беш я партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш.

Тахан фабрике итт саг ва цхьайтталагIча пятилетка дильлагIча шера чотагIа къахьегаш. Царна юкъе я 4-ча конвеерера швея-мотористка Саналова Мария, хIамаш тегача 2-ча цехера Эсмурзиева Лида, Даниева Рукъет, Богатырева ПаьтIамат, Евлоева Марем, иштта кхыбераш а.

Коллективо, кулгалхоша лоархIаш, сий деш я Дарсигова Дебахан. ТIехдика къахьегарал совгIа, цо хьинаре дакъа лоац юкъарча вахаре а. Из цеховой парторганизаце секретарь а райсовета депутат а и. Укхаза белгалдаккха деза фабрикера воарх! кхалсаг партгруппай секретараш йолга. Из болх дика лелабу Султыгова Розас, Кодзоева Хьанифас. Цар коммунисташ оарцагIа байхаб коллективе дисциплина чIоагIъяра, арахеца продукци дика хилийтара.

Тха кхалнаха юкъе я горсовета 7 депутат. Яндиева Маретас, Аджигова Розас дика кхоачашду харжархой хьанташ, шоашкара дика хьоахам тойт уллув болх беча нешашта.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленум хиннача тIехьагIа къахьегамхой дисциплина чIоагIъярах бола бехктохкам кхы а лакхбелар. Партийни бюрос коммунисташ, комсомольцаш, беррига болхлой тIахьийхар къахьегама овсарле лакхъяра, продукце дикал айлра, балха распорядок телхаерашна цIенхаштта кьовсам лоаттабара. ХIанз отчеташи хоржамаш деш йолча халкъа тIахьожама группашкара хьадийхад болх кхы а тоабелга. Иштта оттадаьча гIулакхах пайда баьлар. Дукха нIезигьенная прогулаш наггахьа мара нийслац балха саг тIехьавнсар. Цу даьнъе лоаттабеча кьовсаме хьинаре дакъа лоац къахбегамсн алапец отдела начальника Гадиева Фатимас. На халкъа тIахьожама керттерча группа член а агитколлектива кулгалхо а я. Фатимай вахар айхха дуэзаденнад фабрикаца. Цхьа сий санна лакха лоаттаду цо коллективо сий а. Из цIанихха а тIехьаьргьиц болхлочо дисциплина телхаеш моттиг ше зийча, цунтара болх лертIа хьабар хьа ца декаш. Иштта кхалнех дукха ба фабрике. Царна юкъе я Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Нонурзаева Фатима. «За трудовую доблесть» медала кавалер Богатырева ПаьтIамат.

Тахан фабрике болх беш я институт лыкха 9 кхалсаг, 60 не техникумаш лыкхаь. 80 процент юкъера образовани йолаш ба. Укхаза ала деза итт класс лыкхачул тIахьагIа тао долча балхи бехкача цхьабола мехкарех тахан дийн специалисташ, кулгалхой йинилга. Швей-мотористна яр Аушева Мадина. Хьинаре кхьахьегарах, комсомола вахаре лоархIаме дакъа лацарах из ВЛКСМ 18 съезда делегатана хержар. Заочно техникум а лыккхар Мадинас. Цул тIеххьагIа из цеха начальникана хьожайир. ХIаьта хIанз фабрика профкома председатель я. Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» заводе слесарь-сборщица йолаш дIаболийбир Богатырева Золатхана шийн къахьегама никъ. Тахан из фабрика партбюро секретарь я. Цо техникум лыкхъай, хIанз заочно дешаш я Н. М. Шверника цIерагIча профдвижене Лакхерча школе. Золатханах бокъонца йола партийни кулгалхо хиннай.

Дукха дуьца йиш я фабрике болх беча кхалнахах, цар ховача гIулакхех. ХIана аьлча, сийрда кхоане хьатIеча шоай лоархIаме дакъа юкъехуьл цар. Кхалнаха йоакхо ярах партена барнал яхаш, хьинаре кхахьегаш я тха коллектив. Оаха толаме чакхъяккха лерх! цхьайтталагIа пятилетка.

О. ЕВТУШЕНКО.

Назрановски трикотажни фабрика партбюро секретара заместитель.

Толам боаккхаргхиларах тешаш да

Тха бовхаме ихеча культураш юкъе йоккха моттиг дIалоац коартолаша. ХIара шера 500 гектара тIа дIаюв оаха уж.

Соахка коартолаш во хьийнъар. ПланагIа йоагIачул 1000 тонн нIезигагIа ехнар уж паччахьалкхента. ХIара гектара тIара план 140 центнер йолаш дьккхар 110 центнер. Цхьабакъда, беррига а бехк чоаттама дIатIабналачIа нийса хургдац. ХIана аьлча, цхьайолча участкаш тIара кIара гектаро 170 центнер елар. Цо хьахьонх коартолаш дIайийна хIинна лаьтташ цхьатарра ца дилар. ДинагIа доал даьча моттигашка, хьоттам во лаьтта бале а, хьувкъам лакха хилар. Цхьанна цхьа хIама а да белгалдаккха дезаш. Соахка дикача фух йола коартолаш ца тоьар бахьан долаш воча фух ярам дIае езаш хилар тхо.

Соахка балха тIа нийсленна кхоачамбоацарех дага а кхоабаш карарча шера лертIа кийчо яьй оаха кхашкара балхаш дIадоладара. Карарча шера план кхоачашъярал совгIа, тхо декхарийла да дIадахача шера тIадисар юхаметтаоттаде а. Цу дентарах тхоаш лоархIалургда, аьнна хет сона. Дика хьувкъам чуберга тешаме дарл еллай. Укх шера бовхаме коартолаш дIае лерхI ялат кхедаьчча лаьтташка. Соахка гурахьа тха механизатораш вIаштIехьдаьлар 300 гектара тIа гребнеш яха. ДIабахача февраль бетта хоза ха лаьтташ тхона карагIаьлар из болх кхы а 50 гектара тIа бе. Гребнеш хьалхагIа ме йоах дикагIа да. хIана аьлча цо торо хулийтаргья лаьтта дукхагIа тIоадаш соцае. Кхоачамбоалаш да дIадо дезаш iолла фу а. Лаьтта, бовгIача боарамагIа, тайсай удобренеш. ХIара гектара дIакхаьчай 12 центнер минеральни удобрени.

Бакъда, толам баккхара эттара йоккхагIа йола когIортолга тха нах ба. Дукха ха я колхозо коартолаш лелаю. Цудухьа, из культура кхеяра йоккха опыт Iоаь механизатораш кIезига бац бовхаме. ХIара шера лакха хьувкъам боаккхаш хьайоагIа Волков Николая, Авдеев Василе, Лысенко Дмитре кулгалденн йола звеньяш. 1979 шера цар вIаштIехьдаьлар хIара гектара тIара 180—190 центнер коартолаш чуэца. Карарча шера а иштта лакха хьувкъам баккха дага ба уж. Сенах латт цар толам? Из латт цу механизатораша агротехника дика Iомаярах, массала а кердаларш балха юкъеихуьларах. Иштта укх шера цар лаьрхIаа коартолаш дIае болабалехьа лаьтта гребницаш тоха. Цо торо хулийтаргья вIаьстк тIаэоалаш доаа бацар нIендаь дIадаккха. ХIаьта, хьалхагIа из болх коартолаш дIайийна даьнначул тIехьагIа мара бацар механизатораша.

МаIача нахаца нийсса хьайнала къахьегаш. СССР Нхачан программа кхоачашъеча шоай доккха дакъа юкъехьош хьайоагIа тха кхалнах а. Къаьстта дукха ба уж коартолаш лелаеча. Цудухьа тха коллективо толем баккхар тийша да цар балхах а. ХIаьта, кхалнаха шоай болх геттара дика а бу. Иштта, тахан колхозе коитора коа урагIъахийтай, коартолашта сортировка еча шиьшта-шиьи ахи дийнахьара норма кхоачашъяьча Красилова Аннай, Леева Валентинай, Гусейкова Iайнай, Дзангиева Кайпнй сийна цIе байрахк.

Са безам ба лакхе аз цIераш яьхарий а бовхаме къахьегаш мел йолча а кхалсага таханара цIей даькъала дувца. Карарча шера керда коталонаш кха аьттув балба шун!

Т. ЧЕТВЕРТОВА,

Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза агроном.

Дoараш чам болаш хилийтара

Продукци дикагIа хилийтара тIадерзадаь дукха гIулакхаш чакхдаьхар Грозненски кондитерски фабрике дIадахача шера.

Масала, карамель арахецача цехе оаха оттийр керда карамельни сироп кхехкадеш йола вакуум-аппарат, карамельно-штампующи машина.

Печенеш, пряникаш еча цехе ремонт а яь кердалькхар тишъенна пийшк. ХIанз болх бе йолалургйолаш я шоколадни конфеташ дикагIа хулийтаргйоль керда лини. Цунца цхьана зефир арахеца механически лини а болх бе йолаялийтай оаха.

Продукци дикагIа хилийтара укх 1983 шера дукха балхаш да тха фабрике делерхIаш. пряникаш хьаеча керда установка билха юкъейоалае лерхI оаха. Фасовка а еш мармелад арахецаргйолаш лини вIаштIехьйоаккхаш латт кIаьз. Тха продукци бийдал дика хиларах тийша я. Цудухьа боккха терком тIабохийт оаха бийдал лоаттаяра помещенеш лертIа хилийтара. Уж тоеш, эшараш хьатIаеш керда емкосташ оттаеш латт.

Къахьегача наьха балха хьалаш аттача дахара а йоакхо ю оаха. Цунна дола тешал да фабрикера хьалагIа мел дола балхаш механизаци яь хилар. Бытовкашта, наха салоIача цIеношта ремонт яьй. Къахьегама ветеранаша шоай ниаи хьинари ца кходеш шоашкара говзал дIалу кагийбараштa.

Тха фабрикера технологически группа коллектива кьоначa специалистех латташ я ала мегаргда. Царех дукхагIа бараш лакхера, юкъера лаьрхIа йола дешара заведенеш яьха ба. 4 саг заочно институте дешаш ва.

Шоай декхарех дика лоархIабеш, балха говзал йовзаш ба розначин цехера инженер-технолог Хамхоев, инженер-технолог Кондратьева, техник - технолог Истамулова, иштта кхыбараш.

Фабрике эггара хьалагIа лоархIача карамельни цехе дика къахьегаш кагирхой шин бригада я. Уж я Ибрагимовай бригадеи Подерина бригадеи. Цар смении нормаш 115—120 процент кхоачаш ца еш моттиг нийслац.

Доланг долча кхоачамбоацарех ала белам бар са хIана. Царех хьалхара дар да хIанзь механизаци юкъе йоалае езаш, къахьегам кхы а аттача баккха безаш моттигаш тха йолаш хилар. Цхьайола оборудовани къаьнна, болх бара пайдане йоацаш я. Источин линеш оттара помещенеш тоьаш яц тхона.

ШоллагIа дола кхоачамбоацар да фабрике холодильни установкаш ца тоьаш хилар. Кийча продукци лоаттаю моттигаш кIезига я, цудухьа вIалла цу гIулакха лаьрхIа йоацача помещенешка лоаттаю из цхьайолча хана.

Уж аз белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш лохеш я тха фабрика коллектив.

Ф. АСХАБОВА,

Грозненски кондитерски фабрика лаборатора заведующа.

Вахаре деналe никъ лувцар

ЮКЪАРЧА ГIУЛАКХАХ ДОГ ЛАЗАШ

Текстильно - галантерейни объединене вай республике хьаль дукха ха яц. ХIаьта Хациева Махьмада Лида цун кьоначча болхлоех цаI я. Укхаза цо болх бу деррига а кхо шу мара даьнпадац. Юхьанца кIезиг-дукха хIамаш тегар йолаш къахьийнаш тегар, тIаккха технически тIахьожам лоаттабеча отдела (ОТК) контролер хилар цох.

Кердача коллективе сиха дIашаьрьелар шийн балха декхар чуйнна кховчащдеш йола кьона йоI. Общественни вахара а юстара гIерташ яцар комсомолка.

Юкъера школа чаккъьяьккхачул тIехьагIа педагог хила дега хиннача Лидай аьттув баланзар Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета студентка хила. Иштта цхьа юкъ лыиначул тIехьагIа ера из объединене швейни цехе къахьега. ХIаьта хIанз дехне а яьннанц из иштта нийсдаларх.

Контролера доккхал деш дуьц шоай коллективах, укх тIеххьарча хана цкъаь цкъа рекламаци еналц цехера мах беча организацешка дIаухийтача продукцеха. ХIаьта ховш ма дий, арахецача продукце дикала укхаза боагIаш бола тIахьожам лоаттабеш бецаре гIулакх кхача тайпара хила тарлуш долга. ТIаккха шеко яц цох дикка дакъа контролерага кхоачаш а хилар.

Бакъда, Лидас нийса кхетаду коллективо шийн декхар хIара бетта яхар санна кхоачашдеш, хьаю хIамаш дика хулга Iалашдеш долга балха ОТК-ах тийша ца Iеш кертерча дакъа кхотаенна, барттайна. Шийн декхарах лоархIаеш йола коллектив ца хилча вIаштIехьдаргдоацилга. Цу хьанъехьа аьттув боалийташ да дукхагIйола хIамаш тегараш, мастераш, технологаш йIаьхача хана укхаза болх барца йоккха балха опыт йолаш хилар, балха тIа нах хувцалулга наттахьа мара нийслуш ца хилар, ханнихьа бийдал, материалаш лоаттаеш хилар.

ТIаккха керда саг, хIаьта укхаза хьаувраш керттерча даькъе кьона мехкарий ба, дукхьанха хIамеш тега волалуш хуле мастера машинаца болх бе Iомаду, технолога операцеш иштта чакхьякха еза дIахеш. ХIаьта балха тIа дIашаьрбаленза болчарца дукхагIа къахьега дезаш хул контролера а. Цар даь гIалат, брак хьагучаяьккхачь а доалаш да ала йиш я Лидай декхар. Бакъда, из дарах кхоачашбац цо. ХIаьта дикагIа дешй гIулакх цунга кадчалехьа брак е тарлуча сага хьалхе де доагIа хьехар зеча, из гIалат вергоеацаш лоравеча? Цу тайпара шийн балха гIулакх саг кхетадеш хийча шой цох оал коллектива юкъара декхар бахьан дог лазаш ва. Иззаморг ала доагIа Хациева Лидайх а.

Цул совгIа, керда балха хьаухачарна даим эша новкъостал дергдолаш тIачIоагIкъостал дергдолаш тIачIоагI бу Вакаева Зина, Аушева Роза санна дикка говзал йола хьехамчаш. Къаьстта дукха хьиар, низ тIабахийта безаш хул производственно-технически училищера укхаза каст-каста практике хьаухийтача дешархошта.

Массехк шу хьалха шиолера дийна баьлча цар цехе къахьега болабелар Исурбиева Аня, Дадашева Ясита, Мутуева Лиза. Юхьанца кулг-говза ца хиларца иналена яр царна, бакъда, шоаш цхьаь е кIезига хийтта цIаккха а беха хьоэза безанзар, боккхагIчар хьехаргдьир. Дукха дола новкъостал дир. ХIанз бизза болхлой а хиннай дIаэттаб уж. Иштта нах дегIаухаш хилча дика хет Лидайна. ХIаьта денгара денга царца цхьана шийн говзал а лакхъю. Цу гIулакха йоккхо еш бе объединене кулгалхой а. Укхаза балха еначул тIехьагIа город Новочеркасске квалификаци лакхъяра йола кхаь беттара курсаш чакхъяьккхай цо.

ТIаккха нийса хIама ларxIа деза, аллха шийн гIулакх хьалха а ца теттаьш, коллектива юкъара хьашташ дагаре ца доалийташ йола сег белгалвьаккхар, цул сий дар. Моттигерча Советашка укхах хьалхе хиннача созыва Октябрьски районсовета депутат церна хилар Хациева. Харжархой наказаш, шайна тIадиллав моллагIа декхар дешаме кхоачашдеш йолаш из соахка коржамаш хулача хана коллективо Грозненски горсовета депутаталла харжа могайир. ХIаьта хIанз цу Совета эггара хьинар доланагIа йола депутат хиларца белгалйоалаш а я.

Махьмада Лида дукхаза хиннай шийн округерча харжархой вахара хьалаш иштад хьожаш, царех квартираш йоацаш бараштa эша наькъаташ вIаштIехьдакар гIо-новкъостал дий, цар дезалаш иштта баь тайна а техка, горисполкомга дIахайташ.

Дукха ха йоацаш цунгара а иштта кхыча депутаташкара а гIо дийхар харцахьа лелара тIаккхуш болча шоай участкашкарча нхелетарех кхета, уж фу деш ба хьажа, аьнна. Царца къамаьлаш деш хилар кьона депутат, дIакхайтар законаца тарлургдоаца вахар дIахо а леладой шоаш бехктокхаме оазргхилар.

ТIа-тIа доккхагIа хул Хациева шоай коллектива юкъарча вахаре лоаца дакъа. ДIабахача бетта цеха халкъа тIахьожама группа отчетно-хоржамий собрани хилар. Цига къаьстта кра лаьттар къахьегама дисциплина чIоагIъярах, продукце дикал тоярах, бехктохкам айбарах дола дешаш. Цига хьинаре дакъа лоацаш хинна Махьмада Лида тIахьожамхой группа председательчена хержар.

На хиана дукха ха йие а коллективо чIоагIагIа терко е оаз, яхаш дIадийхараш дагалаташ болча халкъа тIахьожамхоша хIанзле массехк рейд яьй. Иштта, дисциплина телхаеш хьожаш тохкам беш гучадаьлар ПТУ-ра укхаза практике уха кагирхой ханмехьа балха хьа ца боагIилга. Царца хьехамчаша къамаьлаш дир, дешара заведене кулгалхошка цу хьакъехьа хоам бир.

— Лида цIанихха ах балаш яц шийна тIадилла моллагIа гIулакх кховчашдара, цо хам бу харжархой шийх иштта тешам боларах, шие член хиларах тарра хьинаре дакъа лоацаш я комсомола комитета вахаре юкъе а, — аьлар цох объединене партбюро секретара Дуюнова Нелля Анатольевнас.

Юкъера кьонача болхлочун вахара дIахорче гIулакхех дувцаш дика хийтар шерча доаладаьтча гIулакха из чIоагIа раьза хилар. Укх шера заочно институте деша отта лаьрхIа хилар.

С. МАЛСИГОВ.

СОВЕТАШИ ВАХАРИ

ДЕПУТАТАШ ОАРЦАГIБАЬЛЧА ГIУЛАКХ ХУВЦАЛУ

Халкъа депутатийн Советийн вахаре белгала хилар соакхара шу. Цар къовсам лоттабир КПСС XXVI съезда, парте ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленумийн решенеш кхочашъяра, шерра дездар СССР хьаьа 60 шу; Нохч - ГIалгIай автономи кхиина 60 шу, нохчийн гIалгIайн шовай лоIамагIа Россеца юкъебаха 200 шу дезар.

Организационно - массови балх дIахо эргабоаккхаш тоабеша депутатийн общественно - политически хьинар айдеш хиннача Советашин. шоай керттера уйла тIаухийтар боалам хьалбара, социально - культурни дегIаахара, кхетам лулгеи наха гIулакх делгея тоадара, социалистически законности правопорядоки Iалашъяра дешашта.

Юрта боадам дIахо дегIаболабара боаккхача лорхIаме хIама хилар Кхичан программа кхоачашъярца дувзадена дешаш республика ерригача Советаша хоадамболаш дийца а дийца, из чаккхъяккхара хьадда гIулакхаш тIаецарах, республикански а районни а агропромышленни объединенеш хьаярах.

Советий сессеш, исполкомийн массазарча комиссейн заседанеш кийчъярен чакхъяхарен практика тоаяре тIаберзабаь дIахо болх баьб. Цу шера сессешка къамаьлаш даьд 6884 депутата е берригех 70 процент бараша.

Цхьабакъда, массанахьа хиннабац цу деша е йогIа йоаххо еш. Цхьайолча исполномаша лерттIа кийч а йий чаккъяхац шоай сессеш, шоаш дувца уттаду дешеш хьалхxе кIоарга тахкац. Цу балха депутаташ, активаццара специалисташ шерра юкъеоавац. Дуккхача массазарча комиссеша цига заключенеш, докладаши содокладашк еш хилац. Из бахьан долаш сессешка хьинаре дакъе лоацаш хилац депутаташ. хайра критика йиц йхоачамбоацаршта, тIанйю решенеш гIулакх тоадара хоадамболаш йола рекомендацеш йолаш хилац.

Шоай сессешна хьинаре дакъе лоацаш бац Грозненски, Ачхой - Мартановски, Сунженски райсоветийн депутаташ, юкъера лаьрхIача кхоккха депутата мерa къамаьл даьдац Советски районa юрта Советий сессешки.

Исполкомаша тIа-тIа чIоагIду депутатийн харжархоцара бувзамаш, коллективаштон бахача нахаи хьалхашка отчеташ ю. Ше баьча балхех лаьца харжархошта хьалхашка кIезигагIа дале а цкъа жоп луш хиннав 6681 депутат е берригех 98,5 процент бараш. Халкъа тешам беннараша де эшар даьд наха сенна предложенеш, замечанеш, дехараш кхоачашдаьра, цар заявленеши жалобаши къоастаьйи, граждании тIанйоаьб.

Депутатийн состав дикка хувцаненилга ларде а луйдаш, исполкомаша цар дешар вIаштIехьдаьккхаь. Цу гIулакха тIаерзаьь 620 семинари депутата Дий чакхдаьккхад.

Унх тIеххьарча хана моттигерча Советий исполкомаша дикка тоабаьб депутаташа сессешка еша критически замечанеши предложенеши кхоачашъяра бу болх. Цу хьанъехьа цар белггала система хьаьй, депутатски предложенеш кхоачашъяра бола кулгалхой, гIулакхерча наьха бехктокхам айбаьб. ХIаьта шоаш яхар терхалдарга, из кхоачашдарга хьежжа кул депутатийн хьинар а.

Грозненски горсовета депутаташа Е. Тумсоева, В. Сельникова, Ю. Кириллова, кхьачар предприятей гIоина додда боакхамашта лаьтташ хьакъоастадарах дош оттадир. Горисполкома вIаштIехьдаьлар кхы тIа а хьалха пайда эцаш цу кхиин 470 гектар лаьтта цу гIулакха хьожаде. Наурски, райома Калиновски станице цхьан юкъа болх ца беш лар баьта Ца. Депутаташа хьалхадаккхарца райисполкомо тIадиллар Ленина цIерагIча колхоза цуния ремонт елга. ХIанз болх бу цо.

Наьсарен райсовета депутата, маькхъеча завода болхлочо Р. Мурцевас сессе дийцар электроэнерги, хий лоттаделга каст - каста юкъагIдусаш хилар маькха дкиала чIоагIа Iатк, яхаш. Промышленностан транспортан йолча райсовета массазарча комиссе техкар из гIулакх, цу дакъе бехке болча горэлектросетеи межрайводоканал управленеи кулгалхошкара хьадийхар кхоачамбоцараш дIадоахилга. ХIанз гIулакх тоаденад.

Бакъда, массанахьа е йогIа йоаххо яц цу деша. Шалински райисполкомо цу хьакъехьара боахама кулгалхой, юрти Советий исполкомийн бехктокхам лерттIа айбац. Масала, Мескер-Юртарча депутаташа Р. Макаева, С. Умаровас, З. Хатуевас сессе дийцар «Южный» яхача совхоза сомий бешамашка къахьега лах кхычахьара хьатIаккхувлилга нийсе а пайдане а дац, яхаш. Исполком цу гIулакха оарцагI ца аллар бахьан долаш дийцача дисар из дош. ТIаккха цецвала воагIий депутаташа сессешка хьинар ца гойташ хилча.

Болаш ба вайцига депутатий предложенеш лерттIа теркал ца еш, шоай ханнахьа уж кхоачашъяра оарцагIа ца боалаш бола кулгалхой. Из ала довгIа «Птицепром» треста, республика ГАИ, художественни промыслай объединене, Грозненски консерви завода, Шерипова цIерагIча ГНПЗ, «Грознефтеоргсинтез» объединене ЖКУ чарех.

Городе а юрта а къахьегача хIара къахьегамхочра болх баран салоIаран доагIаш дола хьалаш хьадар — из Советий, цар исполкомий, массазарча комиссей, депутатий керттера декхар. ХIаьта из эггара хьалха тийша да харжархоша шовшта доллаь наказаш цар кхоачашдерах.

ДуккагIйола Советаш цу гIулакхага чIоагIа хьожаш а. ТIеххьара хоржамаш долаш кхоачашдара тIаийцад республика моттигерча Советаша 4220 наказ. Вай ва хара ерригга оагIонаш чулоацаш да уж. Ер шу дIадолалуш царех кхоачашдаьдаьнхьадар 1205 наказ е 28,5 процент дараш да.

Харжархой макьлах Заводской районе йовхал лоаттаелга тоьдаьд. Карабулакская яхача улицагIа электроосвещенеш реконструкци яьй. Йоккхача АгагIа АТС хьаьй. Алхан-КIала 13 километр дIоахал долча наькъа капитальни ремонт яьй, Грозный — Червленная - Узловая, МагIалбик - Керда Редант - Чкалово яхача маршрутегIа автобус лела йолаейий, Шелковской станицера рынок тоаьй, кхы дуккха гIулакхаш чаккхдаьхад.

Бакъда, цу балха тIа хIано а дийза дисараши кхоачамбоацараш долаш да цхьайолча моттигерча Советаша санна боахама организаценаш а цу гIулакх талмаста леладар бахьан долаш. Наказаш кхоачашдара де дешараш хьадда белгалдаьхадац предприятей, колхозий, совхозий низаш, рузкъа вIашагIтехадац, ерригача Советаша уж кхоачашдарга ду хьожаш ходдаьза тIахьожам лоаттабец. Эггара кIезигагIа кхоачашдаьд наказаш Октябрьски, Ленински, Урус - Мартановски районашки. Цу дерригие хьахьокх Советаша депутатий наьха хьаштаи кхоачашдара бола бехктокхам ма могга лекх ца баьлга.

Советаша беча балха тIа тIа-тIа вайзи боагIа массазарча комиссей лоархIам, Iалашдаьд уж комиссеш дифференцированно а моттигерча хьалашка хьежжа а вIашагIйоххилга. ХIанз моттигерча Советашка болх беш я 1472 комисси, царна чубоагIа берригех 80 процент депутаташ е 7570 саг. Соахка юкъарчал доацаш цар дакъа а лоацаш Советий сессешка дувца кийчдаьд 2979 тайп-тайпара дош.

Массазарча комиссеша халкъа тIахьожама организаци, профсоюзни, кхыча общественни организацешца лоаттаду бувзамаш чIоагIденнад. Хьинаре болх беш я Грозненски, Гудермесски городской Заводской районни Советий дуккагIйола комиссеш. Цар исполкомаша цу комиссей балха дика координаци ю. шоай балха тIа царех шерра ког - гIортилга ю, цар инициатива дика хьаллуьц.

Цуша цхьана, дукха а, къастта юртийн поселкови Советий яраш а йолаш, шоай болх мела беш йола комиссеш. Царех цхьадараш та лерттIа шоай декхараш бокъонаши йовзац, болх бара хоаддалц планаш йолаш яц, шоаш де лаьрхIар дикке кхоачашделга Iалашдац. шоай заседанеш хан - ханнахьен хьалххе дика кийчъяьй чакхйоахилга вIаштIехьдаьккхац. Ледара болх беш я Шалински, Наурски, Надтеречни районий дуккагIйола массазара комиссеш. Дадахача шера Ножай-Юртовски, Ведински районни, МагIалбика городской Советa цхьаь цхьан отраслева комиссе сессешка докладаши содокладаши яьяц. Райгорсоветаш декхарийла я цар балха кхы а дикагIа лостам тела, хьалхашка латта декхараш кхоачашдечара цар лоархIам кхы а айбе.

ХIанз 1982 шера баьча балха мах беш йолча моттигерча Советаша шоай хьинар тIадерзадаьд КПСС XXVI съезда, майски ноябрьски Пленумийн решенеш кхоачашъеча хIара Совето, цуи депутаташа лоаца дакъа кхы а оалагIа хилийтара, цар сийи лоаркIами кхы а айбара.

М. КЕРИМОВ,
НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума организационни отдела заведующи.

МОЛДАВСКИ ССР. Тираспольски производственни хлопчатобумажни объединени — республика яьтача промышленноста йоккхагIъярех предприяти. Укхаза болх беш ва кхо эзар совгIа комсомолец. Цар дикка доккха дакъа лоац цхьайттагIча пятилетка кхоалагIча шера эаданаш кхоачашъча юкъе. ПятилеткагIа 86 миллиони 50 эзари квадратни метр кIадиш арахеца лаьрхIад укхаза. Объединене болх беш я «Комсомольски прожектора» 130 штабе пости. Активисташа тешшаме никъ къайлаб брака, балха зехьа йоалра. Цар рейдаш ю, машинаши механизмаши сайца латтара бахьанаш гучадоах, балха тIерабуклараша, тIехьабусарашта тIахьожам лоаттабу. Рейдий а тоххамий а материалаш «Комсомольски прожектора» аргIанарча вомераш тIа арайоах.

СУРТА ТIА: № 2 йолча прядильно - ткацки ... аргIанара «Комсомольски прожектор» арахеца кийчъеш я.

М. ПОТЫРНИКЕН.
А. СИМАНОВСКЕЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОЗАНАЛ ДЕХЬАРА

АНГОЛА. Халкъа обороны организаци (ОНО) укхаза вIашагIъеллаар болхлойи ахархойи организаци санна ангольски революце кулгалхочун Агостиньо Нетто инициативагIа. Тахан цуи мугIарашка ба миллион сагIа НРА маIа нахи кхалнахи. Халкъа герзашцарча низешта (ФАПЛА) гIо а деш цар хьинаре дакъа лоац Преторе расистийн УНИТА контрреволюционни бандай агрессиви акташ юхаеттача, мехкa экономически объектай кхерамало Iалашъеча, хоастаеIий диверсеши саботажа акташ чакх ца йоалийташ.

СУРТА ТIА: ОНО кхалнаьха отрядаш параде.

ТАСС фотохроника.

Тахан — Дунен халкъашта юкъара кхалнаьха Ди

ТРАДИЦЕЙ ГIАБАШ ТЕДАШ

Сол хьалхагIа ма
йинкалахь Iо.
Бакъда хьал-м сол
хьалхагIа гIатта.
Аьнкар деш сесаг
хила сона.
ЦIен кхувуч цхьаь ма
бита.
Кхы уйла йоацаш са
лерретIа лела.

Эстрадин седкъо Массехи Сидас несийна оала из илли инструкци тIадола пластинка соахка миллион тираж йолаш дIенйцай Японе. Тоъал лоацача исторически юкъагIа промышленни гIанит а хинна дIаэттача мехка кхалсагагара хьал хIанз а дуккхача дакъе самурайски традицей мукъагIа да. Дуккхача винтикех цеI аттада а йолаш йолча бурякуаи прошгайдо гIо ду из тайпа уйла чуйоссара.

Цу тайпара ерча обработко, кхетадош ма дарре, белгталарча доакъе аьттув боаккх. Истийн йоакхой хилар мара кхы тайпа дагъа чоашка кхачара уйла вIалла еш а бац дуккха японкаш. Иккабене курсашка ух уж. фоделтаргашта басар хьейна Iомалу, цIен нана хилара говзал Iомаеш хул...

Цхьабакъда, дIакарабаха ца тугараш тIехь тIехьа дуккхагIа хул. Ниьжаш дийхкеи доазув оттадаьк поаш боллане в. мехка общественни вахара юкъе дакъа лацар йола цхьай бокъо бахьан долаш къовсам лоаттабу цар. Дуккхача кхалнаха балхаш ду, доаккхийча паччахьалкхен гIулакхаш тIа бараш а болаш ба. Масала, ООН-е доакхa гIулакх кара долаш я японка. Дане посол а я японка.

Бакъда, маIача наха делаераш санна дола юхамаччаьара гIулакхаш лелаеш а хул кхалнах. Укх тIеххьарча хана полице белгалдаьа кхалнаха дукка зулаьаш деш хилар. Малхбузехьара йола тIатеIарах дуккхача японски мехкараш цIекий тахкекк, мотоциклаш хехк, «босодзуку» яхача моторизовани бандай бизза членаш а хьешт даь, кулгалхой а хул.

Цхьабакъда, хьалбоалаш латтача маьлха Мехка бахача маIача наьха садуаре шин чарх йолча мустагIий но лунаш бола амазонкаш дукхагIа хулаш хилар дац.

ЗАКОН ДА ИЗ Е ТРАДИЦИ Я

Цхьан министерства анонимни вахал (цу деша ишта къайле лелаяр — хано дIадехаш дола шин тайпара дIама) «Ньюсуик» яхача журнала токийски корреспондентага ладкъаш ва: «Укх тIеххьарча хана хIор шера шин-кхаь кхалсаго аттестаци дика чаккйоакк кулгалдеча гIулакха тIа бахара. Тхо кхы де хIама долаш дац. Тхо уж хьаацаваза далац. Цхьабакъда, нагахьа санна бакъдар дувца вай доалке, садуаш гIулакх да из».

Садуъ — кIаьда аьйнад. Долла хIама да деш юкъерча бIышеремашкара традицеш дIа ца яллйтара. Кхыметтел экономически бума шерашка а 0,1 проценталл дукхагIа бацар предприятешкара кхалнах. 1945 шера тIаьйцадар японкаша хоржамашка дакъа лацарах доля закон. Соахка март бетта оттальча даннеегIа, парламента шиина а палата 763 члена юкъе 24 кхалсаг мара яцар. Цхьаккха кхалсаг яц министрий кабинете. Атта дагарбу луртболаш ба кхалнах лорашки кхалнах - юристаши.

Японе дац кхалнаьха къахьегама гIулакхашта, цар къахьегаме дакъа лоацача сферана доазув оттадеш дола законаш. Цхьабакъда, ма дарра аьлча, лоадила долча лаконагIа царна мукъа ду медсестрайлла, телефонистайлла, стюардессайлла, теле радиои дикторалла болх бе.

«Цу дерригача хIамаша предпринимателашта торо ду кхалнах балха кIезигагIа дIаийбе, балха уж кхы лекх ца бе», Ишта хет Исико Исихарана. «Такасимая» яхача йоккхача токийски универмага директории совета юкъерхача эггара хьалхарча кхалсага.

Цо яхар бакъдац «Канэмацу - Гошо» яхача йоккхагIчарех йолча цхьан торгови фирма вице-председатела Токудзо Танигуче: «Кхалнаха духьале е йиш йолаш. дола законаш дац. Деррига гIулакх уж маьре укхаш хиларех латт. Ахча дIа а ухийтеш, кхалнах сенна Iомаберггба. нагахьа санна из маьре а ахь, дIагIоргйолта йоашта хоаш хилча?»

БОКЪОНАШ ЙОАЦА ЛАЬШ

Кхалсаг маьре яхачул тIехьагIа балхара дIалехкайта аргIйоалаш закон дац Японе. Цхьабакъда, болх беш бола кхалнах маьре бахачул тIехьагIа балхара дIабаха декхарийла веш долча къовсача инструкцеи формехьа леста традицеш йолаш я. Декхарийла а болаш яс класс яххадаш дийшачул тIехьагIа, пхийтта шу даьннараш балха баха мукъа луш дола закон а долаш да. ДуккхагIбола мехкарий шоашта маьре яхьа лоархIал эла ахча вIашагIтохар духьа ух балха.

Укхаза дагайохийта йогIа цхьаькха традици. Юкъерча японцо дунеи тIа эггара дуккхагIа ахча дIадахийта дезаш хул саг йоалаярга. «Тайм» яхача журнало лаьрхIача соахка хIара тиъо минут массаза йоал саг яр-яхар хиннад Японе, хIаьта цу гIулакха дIадаха ахча чоагIь ва йоллал дукха да — 17 миллиард доллар.

Япониа маьре йоаши аьлча, цуина хьалхашка шин никъ ба: е компьютеризованни кухне, шин еIен бераш лай кулга, е болх лаха отталла. ХIана сагота яхача товарашта хадданза маьхаш тIадетталуш латтача хьалашка цIен наьна вIаьи — деза ла бюджета тIанхетеш доле ондда ахча. Цхьабакъда, цига дале, болх бе могаш кораноагIараш дукха хилац. ШоалагIа-дале, маIача наха бер санна болча белхах кхалсага шоза IкIезигагIа мах лу.

Дуккхача предприятей гIулакхий анализ яьча тIехьагIа цхьа тамашийна уйла сецай «Номура секьюритиз» яхача японски фирма. Производство вIаштIехьъяккхара дешашта специализаци еш я из. Цуина гучадаьнна хиннад биржe курс эггара лакхагIа хиларна акцеш белгалйоалаш йолча 25 компане штате юкъера лаьрхIача 40 процент кхалнах хилар. ХIаьта акцей биржеи курс эггара лохагIа йолча 48 предприятеш кхалнах 17 процент мара бац.

ХIанад из ишта? Цунах кхета вIалла хала а дац. Фирмана хетачох, маIача наьхеи кхалнаьхеи къахьегамех тела мах цхьатара ца хилар да цун маIан. Кхалнах боацабарах Iалаьмате боккха пайда хул фирмашта.

Цхьа бахьаи доацаш дац кхалнаха эшеш беш йола ерригга формаш дIаихарах йолча ООН-а тIанйцача конвенцена японски правительства вIалла белам боацаш кулг лаьдар. Из документ хIанз а Iоммадеш мара дац Японе...

Юхьанца вай хьоаккадаь илли шIаккха дувцаргда вай. Цун лард — толашагIа йолча японски цIен наьна баханаште шин мукъам а болаш оттадаь самурайски кодекс. IотоIаьь, мугIаьба яь йола из йолача хи... шин цIен даьна кхо гIа тIехьа хила езаш яр.

ХIанзарча японкана лаьц, безам болаш а яц, дукъала деш ца хьош традицеш маьзьюкъеерзаьа йола лай а хиннa леле. Общества бе - беча мугIарех бола кхалнаьха ниналаш юкъе болаш 30 эзар гаргга кхалнаьха организаци я мехкa. Кхо миллион совгIа японкаш я профсоюзашка. Хаддаза дуккхагIа хул Японе лакхера образовани яьнкха, болх бе лоаш, йиза боцьо йолча вахарга кхача гIерташ бола кхалнах. Из — хано дIадехар.

Алексей ПОЗИН.
(АПН).

«Акха Малхбузе» ла ца могаш

Шоатта дийнаьа сайрийна, массаза а санна, къ еттача гIанда тIа а хайна телевизор болх бе йолаялийтар норвежца Хансен Георга. Хьахьоекаш дар «Акха Малхбузе» яхаь американски боевик (фильм). Цу тайпарча фильмашка массаза хулача тайпара ехташ теIчаш а йолаш ковбойш бар, Геттара сиха дар лелавеш хиннa гIулакхаш. Фильма керттера турпал, шин доттагIа набахтара кIалхара воаккхача хана лабахтен пена кIал бомба еллаяр. Из йеккхача лерга вIашботтIабе санна тата даьлар, деррига а цул тIехьагIа эттача кIуро къайладаьккхар...

Кхеравалар дIа а даьнна юхаметтавеначул тIехьагIа Хансен Георга бIаргайра ахьаьига квартирев телевизора гаргаши. Моттигерча страховой компане дош деннад Хансена квартира тоаярга дIадола ахча юхаметтаоттадергда аьнна, бакъда телевизор вIалла хьоа а яьяц. Из ца хьоара бахаи — приемник итт шу совгIа ха йолаш хиннай, цудухьа ла мегадац.

В. ВАРЕНОВ,
АПН соб. корр.
Осло.

Дуне цхьан кIиргIа

ПЛАНЕТА ТIА ИНКСХО ХИЛИЙТАРА ТIЕХЬА, МАШАРЕ СИГАЛЕ ХИЛИЙТАРА ТIЕХЬА

Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди — 8 март — планете прогрессивни общественноста вахаре лоархIаме да дэ. Тайп-тайпарча мехкашкa, лаьтта тайп-тайпарча мийнгарийна тайп-тайпара дездy из. Социалистически мехкашка кхалнах — цхьатарра бокъонаш йола, ерда общество хьалъеча хьинаре дакъа лоацаш бола нах. Боккха лоархIам болаш ба уж вахаре деррига доакъоша, маIача наха нийсса заводашка, фабрикашка, юрта боахаме къахьег цар, творчески болх бу Iилма а искусстве а.

Кубе, масала — социалистически мехках къонагIа барех болча мехий — болх беш бола кхалнах 36 процент ба. Берригача мехка йовзаш я ПаргIатон гIайрен тIарча кхалнаьха — тростник чуаца комбайнаш леткача Альба Портиелесек Мария Злена Гонсалесой, цIи евза йолча лоцмана Оркидеи Пересa, гIоръьнна йолча балерина Алисия Алонсой, ладархочун Дора Алонсой цIераш. Республика кхалнаьха болама авангарде я шин мугIарашка 2,3 миллион саг вIашагIтоланя йола кубински кхалнаьха Федераци.

Капитала мехкашка къахьегамхой 8 марта накъа-боагIа кхалнаьха бокъонаш бахьан долаш, экономически кризис ирьялерах хьахиннар эггара чIоагIагIа торо йоацаш болча бахача наха кaчдолла гIерташ предпринимателаша леладеча гIулакхашта духьала лоаттабу къовсам чIоагI а беш. США, Канаде, кхыча малхбузен паччахьалкхенашка общественноста митингаш, собранеш ю. Цига белгалдоах, капиталистически мехкашкара кхалнах бахача нахах эггара чIоагIагIа Iотаькам тIалатта, дукхе бокъонаш шоай йоацаш дола дакъа хилар, царна дискриминаци ю балха дIаэцаш, къастта чIоагIагIа царна эксплуатаци а ю. Масала, маIача сага нийсса къахьийгача японкане луш долж алапи 53 процент мара дац. Официально дIаккхайкабаьча къела бойрамал кIезигагIа доходаш йолаш США пхе граждaнах кхоъ — уж кхалнах. Общественна цар хьал бахьан долаш а сий ца дош лелабу кхалнах капитализмо. Ишта, кхо эзар совгIа йолча мехкарча городашкеи поселнашкеи Японе цхьа кхалсаг яц мар е старoста йолаш. ХIаьта США бIаь сенаторах конгрессе шин кхалсаг мара яц.

8 март — из аллха кхалнаьха экономически, социальни, граждански бокъонаш бахьан долаш лоаттабечи къовсама ди хиннa Iац. Йоаноэш болча кхалнаха къастта чIоагIа ховлу цIаккха ца хиннача тайпара Рейгана администраце дIадолидаь гаргаш Iоадар бахьан долаш, дуне ядерни катастрофана чукхоссар кхерам хилар бахьан долаш планета хIанзарча а хьатIайоагIача а тIеххенна тIаэтта тIема кхерам.

Лаьттан тIа машар лоаттабар — из да хIанз адамлени хьалхашка латта керттера декхар. Кхалнаьха дунен халкъашта юкъерча демократически Федераце президента Ф. Браунa дейIашца аьлча нарерча шера 8 март дезду «ДIабаккха ядерни тIом!», «ДIадаккха Малхбузен Европе гаьна кхетар юкъерча боараме дола керда американски ядерни ракеташ дIанийсъе гIертилгаIа» яхача лозунгашца.

ЮКЪАРА ДЕ ЛЕРХIАРАШ КХОАЧАШДАРА

Мозамбикски советски халкъашта юкъера вежарашха цхьана леладу гIулакхаш кIоаргдара керда белгало санна лоархI ФРЕЛИМО парте председатела, Мозамбика Халкъа Республика Президента, маршала Самора Машела доттагIал тIехь СССР-е из балха визити советски кулгалхоща цуи хиннa вIашагIкхетараши. Африкански непайсаоэо ахачох, цIаькха а бакъдаьд доттагIалеи цхьана гIулахаш леладареи договора ларда тIа латташ дола советско - мозамбикски гIулакхаш Африке машар чIоагIбарен кхерамале хилийтара лоархIаме хIама, цхьагарра бокъонаш а йолаш паччахьалкхенашта юкъера гIулакхаш леладелга хьахьокхаш дола хIама из хилар.

КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова белгалдаь ма хиллара, Советски Союза Мозамбика Халкъа Республикацара гIулакхаш дегIадахкара керттера лостам хила а хиннаб, бо лаш а ба НРМ-ица массе оагIорахьара цхьана гIулакхаш леладара, социализма лардаш хьаяран къам ший лоIаме хилар чIоагIдари ФРЕЛИМО парте леладу гIулакхаш хьаллацара никъ. Из, КПСС-он Советски паччахьалкхенон леррагIа лелабу никъ, социалистически общества лард йоллаш доалачу ... шерра могабиш ба.

Вешт чаккхьайнаи Африка шоай лоIамеча мехкашта США-с чIоагIа хьалт и лоацаш тIатеIалга вIаштIехьдаикха расистски ЮАР гIертача хьалашка, хьаьамкортмукъален болам бохабе гIертача хьалашка. Цар кIалгIолла дIлабеча тайпача балха керттера хьекхоре — шин лоIамагIа, социалистически накъагIа дегIайоагIа, Намибен Къулбехьен Африкан патриоташ хьаллоацаш йола Мозамбик я.

Африкански континентана тIаэтта тIема кхерам бахьан долаш Москве переговораш йолча хана къастта чIоагIа белгалдаьккхар. тIема духьаларча болама машар бехаш йола ерригга Африка юкъеоалилга лоархIаме хилар, терхам тIабахийтар африкански мехкий мугIарашта юкъе никъ йолла империализм гIертилга кхераме хилара.

Москве хиннача вIашагIкхетараша, цига дуккха дунен халкъашта юкъерча актуальни проблемаш йоцарах хьахиннараш бахьаду СССР-и НРМ-ои машарен кхерамзаленна тIехьа, агрессени диктатеи империалистически политикана духьала лоаттабу къовсам кийчарча де лерхIараща вIашагIа а кхеташ дунен халкъашта юкъерча ареие вIаши цхьана айхха гIулакхаш леладеш хилар.

ЧАКХДАРГДОАЦА ГIУЛАКХАШ

Европейски «юкъарча рынка» кулгалхоша цу группировкана чудоагIача мехкашта юкъе паргIатта товараш дIа-юха хувцара духьале еш йола чура барьераш дIаяха гIерташ леладу гIулакхаш чакх ца доалаш дисад.

Дуцар, ма дарра аьлча, сених да? Хоаш ма хиллара, Европейски экономически сообщество (ЕЭС) хьаяра хьалъехьара римски договор дахча хана дейз бIаь шерах дуллагIа дола дакъа ха дIалхай. Цхьабакъда, хIанз а чакхдаьннадац из вIашагIъелларца дIанхайнадаь хиина керттерарех дола цхьа де лархIар: товараши вIашх гIулакхаш делгеи ЕЭС чухь духьале йоацаш лелаш хулийтилга Iалашдаьдац. Ишта хьа ца хулаш йисай хьаергьа аьнка лош а денна, из доши денкараша аьхачох, малхбузен европейски мехкашкарча гражданашта боерам боацаш боккха пайда бола тарлуш йола «цаI йола чура рынок».

ХIанз, ткъаь пхиъ шу хьалха а санна, ЕЭС юкъедакъи лоацача мехкашта юкъерча доазонашна йолаш я «юкъарча рынка» аппаратана дIаяха могаш йоаца, йоагIа-йоагIача паччахьалкхений законодательствашка хьежжа чIоагIа лелаю формальносташ, правилаш, регламентацеш. Йолчe, цо кIалига духьаленаш уттаяц ЕЭС чухь товараши юкъера гIулакхашин лелача наькъа духьала.

Цул совгIа Европейски сообщества официальни данныех, цуина чуйоагIача итт паччахьалкхено хIара шера 50 миллиард бельгийски франкага кхоачаш дуккха ахча дIаухийт контролерийн инспекторийи Iалаьмате йоккха аппарат леладарга: таможеши а кхыйола а барьераш дIаяхарца дувзадена тайп-тайпара бюрократически гIулакхаш кхоачашдарта.

Теоретически лаьрхIача-м ЕЭС членаш йола ерригга паччахьалкхенаш «юкъарча рынка» чухь товараши дIаюха ду гIулакхаши леладара «бизза паргIато» хилийтара тIехьа я. Бакъда, практике масса хана а кхыча тайпара нийслу, царех хIаране лоархIаш дола товараши дIаюха ду гIулакхаши аллха ший къаман капитала пайдана дараш мара хилац, хIаьта моллагIча тайпара а ший хьашташ эшадала тарлуш йолча предложенена чIоагIа духьала а йоал.

ДIадахача кIиранна Брюсселе хиннача ЕЭС министрий совета сессе «иттанe» экономика министрашта юха а мегадац из доши меттадоаладе. ТIехьагIа хьетуча ма даллара, партнераш барта ца боахалуш бисаб оттаьача предложеней 20 гаргга йолча пунктагIа. Къастта чIоагIа къувсаш хиннад заседание йхоалагIча мехкашкара удача товарий торговле хьакъехьара дош.

Дискуссе итогаш еш, ЕЭС, комиссе члена К.-С. Нарьеса аланза-а ца йозлаш аьннад. «Административни процедураш чоалхане хургйоацаш вай тоаялца ЕЭС-е бокъонца цаI йола чура рынок хила йиш яц». Юхера а сессепа юкъе дакъа лоацараша аьннад, проблемай ерригга комплексе хIана къоастаургъяц, из къоастаелга «дикагIйола ханаш хьатIахкачалца» тIехьадаккха деза.

В. МАЛЫШЕВ,
В. КОРОЧАНЦЕВ,
Ю. ЛОПАТИН.
(ТАСС).

Тахан— Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди

КIезига бац Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен университете дешача мехкарашта юкъе кIоргга знанеш хиларца, общественни балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш хиларца белгалбаьнараш а. Масела, царех я филологически факультета къаман отделене кхоалагIча курса студентка Тарнева Лилия. Из я факультета ленински стипендиатка.

Дешара дика тIакхуш ба миттa Тарневай нешаш бола Цечоева Цизш, Оскaнова Лида, Костоева Ахсет.

ХIара сага сатувсаш, кхоачашхиларга хьежаш уйла хул. Цу тайпара, кхоачешхиларга сатувсаш йола уйла я цу мехкарий а. Из уйла я дика дешаш университет чакх а яьккха, цоаш моа Iоаль знанеш берашта дIаяллар. Из да цер дагалаттар а шоай ираз лоархIар а.

СУРТА ТIА: Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета студенткаш (аьрдехьара - аьттехьа) Цечоева Цизш, Тарнева Лилия, Оскaнова Лида, Костоева Ахсет.

Р. АУШЕВА сурт.

Керда стихаш

[illegible] Саид

КХО КХАЛСАГ

Ер дуне кхоллача дийнахьа,
Хозалца белгалъяьнна,
Кхо кхалсаг енай йоах
 лаьтта,
КIай дуне хозде аьнна.
Уж мелхабаьнна йоах
 моцагI,
Гаьнаш хьалхзеш санна,
Лаьттан тIа хозал хьелхаш,
Беркат хьалхеде денна.
Хьалкаръяр гуйре ма
 берката
Хургъа йоах массе хана,
Из миттa хургйолча, тIакха
Из хила оаг са нана.
ШоперагIъяр хоаш а
 йоах тамашча,
БIаьсти мо еланъеж,
Шеко яц, из миттa елар
Сона дукхаезар я, тоша.
— Малий-те кхоалагIа
 кхалсаг!—
Хоаттаргда сога нана,
КхоалагIъяр — уж шиъ
 дIаьалча
Укх лаьтта мел енар яха.

ОЗИЕВ Мухарбик.

ДУНЕ ТХОГА ДЕЛАКЪЕЖ

Хоза йиниг цIаьхха кхйзе,
Бокъха тешам цунах беннa,
Цунца хургдоа везар дайза,
Яха моттиг яа хейна,
Из бIаргаго кхоллам хинна,
ГIоза ираз сона дейзар.

Сийрда лепа седкъа санна,
Йиний шин бIарг хоза
 къьегар,
Сай безамех тешам бенйе.

Мерза уйла чIоагIъелар.
Даго хьийза наькъаш хинна,
Лоамий боахьаш хоздейлар.

БIаьши миттa дезеденна,
Бокъха тешам юкъе беннa,
Ираз тхога делакъеж,
Лира боага седкъа санна,
Маьлха дуне сийрдедеьна,
ГIоза тхога делакъеж.

АЗИЕВА Ахсет.

* * *

Тахан деза барзIлагIа марта,
Аз хьо даькъал дуаца
Еза нана, хьоцар везар
Денна аз хьаллуьц.

Сона сай нана ез.
Хоза мел долча хIамал
 хозагI

Сона сай нана хет.
Малхо а доккха дуне санна,
Со нанас кIаьда хьаст.
Со минах а гаьна хилара
Со уйлаш цунгахьа лаьст.

НАНА

Дунен тIа мел долча
 хIамал дукхагI

ВЫШЕГУРОВ Мухьмад.

* * *

Кора цIен Iелмо
Тхема ниц пека.
Веза сона, кхеш
Iа со марзlо веха.
Са доагача бордаша
Хьо хоза наха хьаст.
Лаьттара ираз

Вайна гонахь кхаст.
Сиглара бутт чIоагIа
Вайха шинне хьегаш,
Йоахархо санна ба,
Кора чухьежаш.
Сийрда седкъа цIаьхха,
Безам собабьина,
Бедде маьра безар
Вайца яхье баьнна.

КАРТОЕВ Яхьъя.

ВИIИЙ ДОГ

Маьлхар деха хиза
 бIаргадайча,
Лазадоал са кер чу
 дулхе дог.
Делхе ца хоаш,
 даим делаш хилча,
Из кургдацар дулхех
 кхелла дог.

Вахьча наьна юхь тIа
 гIайгIа гича,
Экха санна корзагIдоал
 са дог.

Со цу хана сарцагIдоал
 из хьаста—
Нана хьаста кхеллад
 виIий дог.

Вахьча юрта гаьна воаш,
 цIаьхта,
Лорга хоза:
 «Наьна бIаргаш делхе.
ЦIенгахь вера со,
 дего хьалха доахаш:
«Къонах, хьогар нанас
 йIоахел ехе».

ГОIЗАЛ ДЕГIАКХУВЛАШ

Дирижер... Хетадала тарлу, фу хьалхаш мийслу из болх беча сага, аьнна. Из мийса дац. Дирижера професси — из я цIаьхха чакх ца йоала эказмен. Из болх беш вола сага даим а ший говзал дегIакхувлаш, дукха дешаш, хоаш хила веза.

Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен симфонически оркестраца аз болх беча цхьан шера ах шера дирижера болх хьалха сайна хийттача тайпара боацилга гучадаьннад сона.

Партитура Iомa а из, оркестра хьалхашка дIа а этта, тIаьхьий доцалйича оркестро-цхьанна гIалат а доацаш музыкальни произведени дIалакха еза аьнна хетар сона хьалхагIа. Бакъда, хIана сона гучадаьннад керттера дар оркестраца произведени Iомаеш ю репетици хилар, иштта хьалха дIадоккхаш йола моттигаш шаьрдеш музыкантийца а сронгача оркестраца а беш бола болх хилар.

Караерча хана Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен симфонически оркестра репертуар йIаьхий я. Цунна чуйоагIа доадол арахьарча классикий произведенеш, эрсий а советски а композиторий, моттигерча авторий произведенеш. Вай республикерча композиторий произведенеш я Шахбулатов Iадналла, Вексултанов Iумара музыка.

Оркестраца аз болх беча юкъе са ираз хиннад шин хана болча классикий чоалхане произведенеш дIаоакхаш йолча оркестра кулгалде. Царех я Ф. Шуберта «Чакхьанхкханза йола симфони», И. Гайдна «Къастара симфони», М. Глинка «Руслан Людмилаш» яхача опера юкъера халхараш, Римский-Корсакова, П. Чайковские, М. Мусоргские, А. Дворжака произведенеш.

Каст - каста тха оркестр концерташ дала ахе хул республика районашка. Къаьстта гIадвугаш да шигарча наха симфонически музыкага дукха тергам тIа а бохийташ лаьдуьгIаш хилар.

ДIахо йодача хана оркестр, цунца бу болх кхоаргагIа Iома а беш сай профессиональни говзал дегIакхувла дага а со. ХIаьта, из карагIдаргда аьнна а хет сийна.

М. ЯНДИЕВА.
Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен симфонически оркестра дирижер.

ДАИМ ХОЗА ХИЛДА ШО!

Парикмахер йолаш аз къахьега дукха ха я. Из фуд хац сона, бакъда, сай болх чIоагIа беза сона. Кхалнах мел а хозагIа беш из болх хилар хила деза аз.

Укх тIехьарча шерашка аз болх бу «Локон» яхача кхалнаьха салоне. ХIара дейна Iалаьмате дукха кхалчах боагIа тхо долча керда прическа а ях, хозагIа хила зовш.

ХIара кхалсага шин-шин да шаь сибат, цудухьа оаза лох цунга товргIола прическа. Кхалсаг дукха хозагIа хул товш йола прическа йича. Чуенчоа тара йоацаш хоалий дIайода тхо долчара йоI яр, нана яр.

Дукха ба сона болх беш, шоай болх безаш а, боаттIача бесса бизза из хьабеш а бола мастераш. Царех ца! а парикмахерий республиканси конкурсе хьалхара моттиг яьккха Судакова Натаща. Хьинаре, хьаьнала къахьегамхо я из.

Тха керттера дескар — тхоаш болча боагIача кхалнаьха хьаштош дизза кхочашдар. Оаха гIалдаргa, йоагIача бесса хоза прическа ярта хьежа дог айденна, гIоздаьнна дIабоах кхалнах.

Ираз долаш да тахан советски кхалсага вахар. Къаьстта довзаргдоацаш хувцаденнад лоамара кхалсага вахар. Хьалха дешар фуд ца хоаш, дунен сердал ца гуш лайнна вайнаьха кхалнах тахан тайп - тайпарча халкъа боахаме къахьегаш ба. Уж ба лораш, Iилмахой, инженераш, болхлой, ахархой. Дукха ба къахьегамца шоай сий даьккха республике меттел. беррига мехка а боацаш бола вайнаьха кхалнах. Кхалсага вахар иразегIа, сакъердамегIа, пайданегIа хилийта гIерташ даим йоахо из вай партеэ а правительства а. Цу йоакхонга хьежжа Даьхе товяра, из хозъяра, хьз болаш из хилийтар дукха къахьег кхалнаха.

Ди тIехьа хозагIа дукхар доала, сибата тоабенна хул вай кхалнах. Цу гIулакхо тхо гIад а дут. Цудухьа таханара ди аз даькъала дуаш сай йишарий. Сона лоа иразаьттува болаш, сигала тIема моргх йоацаш цар вахар хилда!

Х. ХОЛОХОЕВА,
«Локон» яхача кхалнаьха салона мастер.

Баьццарча боахама РСУ оранжерее дукха зизаш кхедаьд кхалнаьха таханарча деза ден лаьрхIа. Укх денош ка цар дохка арадаьхад итт эзар тюльпанаш шин эзар нальжем зизаш.

Зизаш кхедеш а лезадеш а къахьегаш дукха кхалнах ба укхаза. Дукха ба цига болх беш къона мехкарий а. Царех ба Данаева Каметен Хушуева Розен.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара-аьттехьа) Данаева Каметен Хушуева Розен.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ИРАЗ ДОЛА ДЕЗАЛ

БерсановгIар Хьож-Ахьмадаи Амиматаи бар бокхка дезал ба. Бокхха хинна ца Iеш, Iалаьмате хьаьнала дезал. Цар да итт бер БархI йоIи шин кIаьнки. Атта дац иззал болча дезала доал де, харцахьа боацаш хьалхьебе. Цу доалах къаьстта дола йокхха дакъа кхоач наьнага. МассагIа да из цун де дезар; меца хургбоацаш ханнахьа хIама яйта, тIадувха барзкъа эттa, аьшк йоха, дехар тега; цIагIа а арахьа а харцахьа боацаш. Эхь-эздел долаш хила Iомаб; хаттахьа школе бахийта, цига цар фу леладу хьажа, кхычун уйла е.

Ше дийша еце а, бокхха кхетам бола аьнаре хьаьнала саг а нана а я Амимат. Сона дика бовз из дезал. Цкъа-цкъа доацача гIулакха гIар ай ца еш, биэла хьехам луш кхебу цо шин дезал. Цудухьа цкъа аьйлар шоллагIа ала ца дезаш, шоашта тIаьдилла дола моллагIа гIуланх кхоачашде кийча да бераш.

Иштта бокхача дезала дукха хIама эш, къаьстта йиIигашта. Цхьадола бераш ма хулий: из хIама дац, вож хIана дац яхаш, дуа хIама а тIадувха барзкъаш а кьердаш. Сона из дезал боаахача хана деца ца тайна хабар хезадац цар цIагIа. Цар дика кхетаду дар а, доацар а. Иштта хIамига долча хана деза санхетам болаш хила Iомадаьд шоай бераш даьсинанаси.

ХьалхагIа хела дар даьна а нанна а иззалча бокхача дезала йоакхо а Iелаво а е. Эзар а даьар а да ма хефта тофо яцар. ХIака цхьабараш бокхха хиннаб, балха эттаь. Цар а кIезиг-дукха алапи, стипендии чудахь. Цунах а гIо хул цхьаца барзкъа, ноль гIирс, кхыйола дезала а цIагIа а эшаш йола хIама эш.

Хьож-Ахьмада а Амината а йоIкхагIа йола кхо йоI мехке бахи цо шоай дезал болаш бIахаш ба. ЙоккхагIа йола Зура А. П. Чехова цIерагIча республикански библиотеке отдела заведующи я. Цун шиъ к а я воркI шу даьйна йиIиг, цул совгIа. Зура дешаш я Краснодарерча культура институте йиъалагIча курсе. Вокх шин йоIа — Зулайси Зараси — яьнкхан Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета географически экономически факультеташ. Щалажий-Юртарча юкъерча школе географи а хьехаш, дешара даьнъа заведующи я Зулай. ХIаьта Зара — Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене комсомольски организаце секретарь. Цул совгIа, Зулай КПСС член а а. ЙиъалагIа йола Зайнап мода ЦIагIа вакройшилла я. Дукха да цига хьаьнала а хьинаре а къахьегаш ца хиларца дукха тайнна совгIаташ, кхайкадаь барталаш. Из а шигацетка къона гвардееца дукха сенай ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота. Кхаъ шера ма а хиннай мода ЦIен комсомольски организаце секретарь.

— Кхыча тайпара нъахьегилга ца а дац. — йоах коммунистка Берсанова Зайнапа. — Коммунист меттел хIара саг а зевкарийла ва шин болх наха дIаьг тIаьхьокхаргбоацаш цIена а дика а дIабахьа а. шийна улдуьрча новкъостешта тIо де а. хIана аьлча, хIара советски саго хьегаш дола къа шийна, шин дезала, шин Даьхена хьег; вай массавар ираз долаш Даьхе киз болаш хилийтара дуьхьа.

Доцо медаль а йоаккхаш итт класс яьнкхар Заллас. ХIанз из дешаш я Нохч-ГIалгIай университета исторически факультете йиъалагIча курсе. Укхаза а деш цо тIехника. Зарема бухгалтер я Грозненски районерча «Степной» яхача откормочни совхозе. Цул совгIа, совхоза комсомольски организаце секретарь а я из. Тамара дешаш я №41 йолча юкъерча школа ворхIалгIча классе, Луиза — кхоалагIча классе, БархIалагIчен алхалагIчен классашка дешаш ва Мухьмади Муслими. Лахкара образовани йолаш ца да — Ахьмада Хьож-Ахьмад а. Цо къахьег Нохч-ГIалгIай АССР культура министерства (мла-методически центре отдела заведующи волаш. Хьож-Ахьмада а яьнкхай вай университет. Иштта, БерсановгIар цхьан дезале из пачхьа хана иттех юрт техкача а инйсуш ца хиниа лахкера дешер дийша вола пхи саг.

Шоай ираз довза а ловзаш, дешаш а къахьегаш я ба БерсановгIар дезал. ХIаьта из тайпа дезалаш советски мехка миллионаш ба.

В. АВАДИЕВ.

— Тха хьалсара йоаной, йоаша хетаду оаха тхоай илли. В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Спектаклаша хьежачул тIехьагIа

Театр деларий торо хилар укх тIехьарча хана Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай драмтеатра гIалгIай труппо оттаьнча «Парк», «ГIаш лела Махьмуд» яхача шин спектаклага хьажа.

Шоай турпалаш цар оамалашка гIолла хьахьокхача цхьаьца ледара моттигаш инийсъяийтай цу спектаклашка ловзаш болча цхьаболча актераша. ГIайгIа, гIоэал ечa дувцаш дола къамаьл къовсталуш хул саго даим деча къамаьлах. Цунца кул цедвалар е гIадвахар, хувцалу сага воланалар, юхь. Из къаьстта а лоархIам болаш да сцена тIа ловзача актерашта, цар дувцари дегIа хьаьл цхьаьтарра хиларга хьежжа спектаклата хьокхашхар тещ цар турпалех. Театра меттала цунах перевоплощени оал.

Масала, «ГIаш лела Махьмуд» яхача спектакле театр дезаденна волча йиний Замзагула роль ловзаеш я актриса М. Балоева. Массехк сцена и спектакль юкъе из ела а елаш гучаоалаш. Театре ше могалрах гIадьяха цIайоагIача Замзагула елар тара лацар гIад а ваха дег тIара велача сага велара, дага кхьлар а долаш, шизагIа велийташ волча сага велар дар из. Еларах, елхарах, ше дувцачох зритела цо теша ца вой, актрисан из роль дика ловзае аьттув баьинаб вла йиш яц. Цу тайпара масалаш-м дукха доаладе йиш яр.

Иштта, белгалдаха безам ба са, театра режиссера М. Цицкиева (из ва пьесаш эрсий меттаlера яьвар) даланите цхьаццa гIалаташ а.

Масала, «Парк» яхача спектакле я Марата (Р. Нагурбиев) шин новкъосташка парк хьайича цига хургболча Iам тIа гIолла дIаьхьхача бахьаьца лодка а лехкаш дIагIоргда вай оалаш йола сцена. Уж фу бахьаш да лодкаца хулараш? Ховш да лодкаца пескаш хулга.

Цу тайпара гIалаташ ийслу «ГIаш лела Махьмуд» яхача спектакле а. Масала, Махьмуда барзкъа хьадеш волча ателье латт манекенаш, бакъда, болчакхаш я аьннад переводчика царех. Болчакх эрсий меттала даькхача носилка яхилга да. ХIаьта, сага хьсспе хьаьш манекенаш санна йолча хIамаех гIалгIашa бIалгIаш оал.

Овлиятъ... Из дош аьхка дийна бузам болаш да. Мелла йоккха балха говзал, кулга говзал яр аьнна, сагах овлиятъ ва ала йиш иц. Эттара хьалха барзкъа хьадаьча сагах, цул тIехьагIа дикка говза барзкъаш тегаш хиннача нахах овлияхьаш хиннаб, йоах сцена тIа.

«ГIаш лела Махьмуд» аьнна я пьеса цIи. Бакъда, Махьмуд аьнна а ца йоакхаш Махмуд аьле йоакх из цIи актераша. Из лоадам боацаш гIалат дале а, кIезиг - кIезига Iоаш хьаIов уж лоадамбоацаш да аьнна хеташ дараш.

Спектакль чакхьаьлча цун юкъе лайза актераш зритела къаста сцена тIа хьаарабале безаш ба. Шаккхе спектакль чакхьаьлча сцена тIа хьаарабаьнна актераш ахаш а бацар. Из хIанадте? Хьаарабовле берригаш а бала беза, ца бовле цхьаннха ца а воалаш Iе беза. Сога хьалттача, из актераша шоай а шоай зрителий а сий ца дайра да.

Хеталу, цIаьнха сцена тIа спектаклаш шоай тайгалехьа пар, шоай шаьрие еза моттигаш шаьрбергаа аьнна, харцахьа юкъедоаладаь дешаш хувцарда, кхыдоаэ кхоачамбоацараш дIадоахаргда аьнна.

С. АРЧАКОВ.

Грозненча экранаш тIа

«ВАСИЛИЙ БУСЛАЕВ»

Горьке цIерагIча киностуде даьнкхад исторически фильм. Из да «Василий Буслаев». Цига дувцар — XIII бIаьшере хиннар. Наьха безам тIаоаргболаш хоза ха приключенчески сюжет я картина. Дукха да укхаза теша хала доIа тамашие. бакъда, бонъоаца хинна, цига дакъа лоацаш былиннi турпал — Новгородера посадник Василий Буслаев а волаш дола хIамаш а событешка.

Василий Буслаевх лаьца дувцаш дукха былинаш, илли, легендаш я. Уж еррига литературни материалаш, вовзаш волча советски поэта Коровчатов Сергейс язьъча поэмаца цхьана лард хиннай цои Шустров Борисеи язъьча сценарех режиссера Васильев Геннаде даьнкхача фильма.

Василий Буслаева роль ловзаеш ва МХАТа артист Золотухин Дмитрий. Из вайна вовза «Петра къонал» яхача фильме цо Петр I роль ловзарца.

Фильме дакъа лоацаш ба Хитяева Людмила, Алферова Ирина, Мартынов Андрей, Носик Валерий, Алимова Матлюба, кхыбараш.

ЛаьрхIа цу кинокартинана музыка язъяр ва вовзаш вола композитор Рыбников Алексей.

«ДИВА»

Из фильм даьнкхад Жан Ван Амеца ше цхьана язъяьча сценарех режиссера Жан-Жака Бейс.

«Дива» тойташ дар XXI-ча Дунен халкъашта юкъерча Московски кинофестивале. Цига цунна елар лаьрххIа йола СССР композиторий Союза приз. Эттара хьалха из ба французски композитора Косма Владимирех Сийтие яхача кхалсага роль ловзаеш йолча певица Фернандес Уиггинс Вильгельменех толам.

Фильме, Iалаьмате дукха да зуламхой зуламхоьи. Из миттa дале а, цунах детектив ала йиш яц. хIана аьлча, фильма керттера тергам — кинокартина керттерча турпалца Жюлеца хулар. Из нийсвенна вайнаьха кицо оалача «Iаьхача — берзу буъ, ца Iаьхача — дас бу» яхача Iазапе. Дага а доацаш вус из дийна а.

Кино цуморча фильмех оал — триллер.

Цу жанра законех, тайп-тайпара кхерам тIаотте а, массаза дийна вус турпал.

«СОНА ДАГАБОАГIАРЕХ А БЕЗАРЕХ А»

Юкъ а экрана тIа доал 1973-ча шера Ленинградерча кинематографисташа «ИнIий команда» яхача П. Заводчиковей С. Самойловеп документальни повестах даьнкха «Сона дагабоагIарех а безарех а» яха фильм.

Киноленто дувц Сийлахьбоккхача Даймехка тIема шерашка кхалнаха гайтача майралахи деналахи. Цига дуьне ялх йиIий кхелахк лаьца Сехкин лешаркой хиннараш, тахан салтий хинне дIаотт. Дуккача дезача хIамаех боах уж цу къизача тIемо, бIаьш эзараш болча наха Iоалаш яхаш болча тIемо. Сапения батальонера уж мехкаргий хIара денна дуьхьал отт цу Iоалкара.

Режиссера Вехотко Анатоле оттадаьча цу фильме дакъа лоацаш ба вовзаш бола советски актераш Золотухин Валерий, Васильева Екатерина, Федорова Виктория, кхыбараш.

В. КОВАЛЕВА.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 МАРТ
II ПРОГРАММА

17.15 — «Атеистически тептар» (нохчий меттала).
17.25 — Киножурнал.
17.35 — «Нохч-ГIалгIайча тIоалла».
17.55 — «Сага хьакан».
18.25 — Литературни концерт.
18.45 — «Объектива бехк бу».

10 МАРТ
II ПРОГРАММА

17.00 — «Дошархо» (гIалгIай меттала).
17.30 — Кхачам программа — беррига хьалха гIулакх! «Хий деттача гектара тIара дукхагIа даккха».
18.10 — «Нохч-ГIалгIайча тIоалла».
18.30 — «Халкъа депутатий Советашка» (нохчий меттала).
19.00 — «Тайпа йиста вIамагIахетар» яха Грозненски телевидене студе оттаьнча спектакла премьера (нохчий меттала).
19.45 — «Юность Петра» яха художественни фильм, 1-ра сери.

11 МАРТ
II ПРОГРАММА

16.50 — Сий а хоастам а — къахьегарга хьежжа. Картонажни фабрика коллективе (гIалгIай меттала).
17.00 — Документальни фильм.
17.10 — «Нийсархо» (нохчий меттала).
17.40 — Киножурнал.
17.50 — «Нохч-ГIалгIайча тIоалла».
18.10 — «Шун хьалхара», Концерт.
18.40 — «Старт».
19.15 — «Юрта болхам — техническа Iалашбелга», «Трансмаш» яха завод (нохчий меттала).
19.40 — «Шоана, бераш!».
19.50 — «Юность Петра» яха художественни фильм, 2-гIа сери.

РАДИО
9 МАРТ
I ПРОГРАММА

6.40 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — «Дьаьхи сий дола мехкарий» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.25 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — «БIаьстан цIей», Концерт (эрсий меттала).
9.15 — «Дика гIулакхаш дIадоладеш вар», Очерк (нохчий меттала).
9.30 — «Нийсархой», Кагирхой программа (гIалгIай меттала).
10.00 — «Сий дола къахьега кхалнах» (гIалгIай меттала).
10.15 — «Коммунизм хьинаре хьалхераш» (эрсий меттала).
10.31 — «Кхалсагашта болча безамца» яха концерт композици (гIалгIай меттала).
18.00 — «Цхьан муIара а эттадерхIачунга». Литературни - музыкальни композици (нохчий меттала).
18.30 — «Ирс хилда шуна денно» яха цIейна хоамаш программа (нохчий меттала).

II ПРОГРАММА

18.05 — «Передача дIайиъяр» яха эстрадни обозрени.
19.25 — «Маьнах».
19.38 — «СалаIара минуташ». Литературно - музыкальни композици (нохчий меттала).
19.57 — «Вай хьамсарча кхалнаьх дола иллаш», Концерт.
20.40 — Халхарх ашараш.

РАДИО

РАДИО
9 МАРТ
I ПРОГРАММА

6.40 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — «Хьайбаш леладерий йиалхошка» (нохчий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — А. Бабаджанина иллеш (эрсий меттала).
11.15 — «Дисциплина — толам баккхара тешам» (нохчий меттала).
11.30 — КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленума сонамаш — вахаре! «Экономика тхьамаш» (эрсий меттала).
15.15 — «Барт тайнача дезала» (нохчий меттала).
15.35 — «Дешан тенех» (эрсий меттала).
18.00 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
18.01 — «Юртара сайренаш» (эрсий меттала).
18.15 — «СелаIад» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
18.45 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
19.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
19.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
19.30 — Хоамаш.

II ПРОГРАММА

16.50 — В. Шекспир. «ГIалатий комеди». Спектакла монтаж.
19.33 — Иллеш дIаоал Дадаева Тамарас.
20.17 — Юмористически дувцараш (гIалгIай меттала).
20.32 — Мехкарий лирически иллеш.

10 МАРТ
I ПРОГРАММА

6.40 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — «Юрт гIуллакхаш проблемаш». Хаоттамаш бола хоам (гIалгIай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.25 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Музыка. Хаоттамаш бола хоам (гIалгIай меттала).
8.40 — «Дега хьоамагIа» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
11.15 — Социалистически яхь дIаяьхьа (нохчий меттала).
11.30 — Экономика кхоам болаш хила еза! «Эффективность семих хьмуьяж» (нохчий меттала).
11.45 — Музыка (гIалгIай меттала).
15.15 — Моттигерча авторий произведенеш оттадаь концерт (гIалгIай меттала).
17.10 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала).
17.31 — Е. Захаровн. «Нохч-ГIалгIайче» яха квартет (эрсий меттала).

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкала секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-56-87; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттеи деношка

СФ00065. «Грозненский рабочий» издательства типографи. Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1200.